

YU ISSN 0021-6933

JEZIK IN SLOVSTVO

letnik XXXVI – leto 1990/91 št. 4

Jezik in slovstvo

Letnik XXXVI, številka 4
Ljubljana, januar 1990/91

Časopis izhaja mesečno od oktobra do maja (8 števil).

Izdaja ga Slavistično društvo Slovenije v Ljubljani.

Glavni in odgovorni urednik: Aleksander Skaza, Ljubljana, Aškerčeva 12.

Uredniški odbor: Aleksander Skaza (glavni in odgovorni urednik), Marko Juvan, Andrijan Lah (slovenska slojstvena zgodovina), Tone Pretnar (primerjalna slavistika), Hermina Jug-Kranjec (slovensko jezikoslovje), Alenka Šivic-Dular (primerjalno slovansko jezikoslovje) in Boža Krakar-Vogel (didaktika jezika in književnosti).

Lektor in korektor: Jože Sever

Tehnični urednik: Andrej Verbič.

Fotostavek: Studio Vojc, Ljubljana.

Tisk: Partner Grosuplje.

Opremila inž. Dora Vodopivec.

Naročila sprejema uredništvo JiS, Ljubljana, Aškerčeva 12.

Žiro račun: Slavistično društvo Slovenije, Ljubljana 50100-678-45265.

Letna naročnina 100,00 din, posamezna številka 20,00 din.

Za dijake in študente, ki dobivajo revijo pri poverjenikih, 25,00 din.

Za tujino letna naročnina 162,00 din (18 DEM).

Rokopise pošiljajte na naslov: Uredništvo JiS, Ljubljana, Aškerčeva 12.

Revijo gmotno podpirajo Republiški komite za kulturo RS, Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo RS in Znanstvenoraziskovalni center SAZU.

Naklada 2100 izvodov.

Po mnenju Republiškega sekretariata za informiranje št. 23/91, z dne 14. 2. 1991 šteje revija med grafične izdelke iz 1. točke tarife številke 8 tega zakona (Uradni list SFRJ, št. 4/91), po kateri se plačuje temeljni prometni davek po stopnji 3 %.

Vsebina četrte številke

Razprave in članki

- 97 *Gregor Kocijan*, Pripovedništvo Andreja Budala
105 *Joža Mahnič*, Kaj v Župančičevi liriki je pritegovalo skladatelje?
110 *Helga Glušič*, Tine Debeljak kot literarni zgodovinar

Ocene in poročila

- 114 *Igor Saksida*, Janko Kos: Literarne tipologije
116 *Vita Žerjal*, Razkrivajoča se skrivnost postmoderne

Bibliografija

- 118 *Marko Kranjec*, *Anka Sollner-Perdih* in *Marija Cvetek*, Slovenistika v letu 1989
3/IV Obvestilo Slavističnega društva Slovenije

Gregor Kocijan

Pedagoška akademija v Ljubljani

UDK 886.3.09-3:929 Budal A.

PRIPOVEDNIŠTVO ANDREJA BUDALA

Dr. Andrej Budal¹ je slovensko slovstveno in kulturno zgodovino obogatil z okrog 800 bibliografskimi enotami.² Posegal je na najrazličnejša področja: od začetka do konca je pesnil in z njegovimi objavljenimi pesmimi se srečujemo med leti 1907 in 1948/49; pripovedna proza zajema še nekoliko daljši čas, in sicer od 1906, ko je v Primorskem listu objavil svojo prvo kratko pripoved,³ do zadnjih objav v Jadranskem koledarju 1963 in Primorskem dnevniku 1965; k temu je treba dodati domala nepregledno množico publicističnih sestavkov: od literarnokritičnih in gledaliških ocen ter poročil, razpravljanj o domačih in tujih literarnih osebnostih in njihovem delu do najrazličnejših člankov o kulturnih in političnih vprašanjih v prvi vrsti zamejskih Slovencev – in še bi lahko naštevali.⁴ Seveda ne smemo prezreti kar precejšnjega prevodnega opusa, ki vsebuje literarne stvaritve zlasti iz italijanske in francoske literature, pri čemer ostaja nepozaben prevod Boccacciovega Dekameronu.⁵ Skratka, Budal je zapustil spoštovanja in upoštevanja vredno dediščino; ta pripoveduje o vsestranskem, zelo razgledanem in marljivem ustvarjalcu, ki je slovenskemu človeku in še posebej primorskemu želel približati literarne in kulturne vrednote, vendar ne le kot posredovalec, marveč tudi kot pesnik in pripovednik (v skromnejši meri kot dramatik in mladinski pisatelj).

Za Budalovo pesništvo, ki obsega okrog 400 pesmi,⁶ sta značilni razpoloženski in refleksivni ter ljubezenski in domovinski tema. Opazni so Gregorčičevi in Župančičevi vplivi, privlačil ga je impresionistični stilni tok. Ni mogoče trditi, da je svoje bralce preseščal z motivno-izraznimi (metaforika!) in oblikovno-verzološkimi novostmi, marveč je pretežno ostajal v mejah tradicije. Budal spada med tiste pesnike, ki se jih spomnimo ob določenih okoliščinah, sicer pa so nam ušli iz spomina. Diahronična linija slovenskega pesništva je njegovo pesem pustila ob strani, zagotovo pa je res, da je v sinhroničnem utripu za trenutek zaživela, a zaradi svoje prešibke pesniške moči kmalu zbledela in utonila v pozabo.

Glede na snovno-motivne in vrstne značilnosti ter ustvarjalne premore bi Budalovo pripovedništvo lahko razdelili na troje obdobji: prvo bi obsegalo objave od leta 1906 do 1914,

¹ Andrej Budal se je rodil 31. oktobra 1889 v Štandrežu pri Gorici, umrl pa je 7. junija 1972 v Trstu. Prim. geslo Andrej Budal v Primorskem slovenskem biografskem leksikonu, I. knj., 149–150 (M. Jevnikar).

² Prim. M. Pertot: Bibliografija Andreja Budala, Jadranski koledar 1973, 152–169.

³ Pastuškin: Kokoš na varnem. Slika izza Sivčevih vojaških let, Primorski list 2., 9. avg. 1906.

⁴ Precejšnji del povojne publicistike je objavil v knjigi Odmevi z roba, 1967 (zajel je sestavke od 1948 do 1966).

⁵ Prim. Pertotovo Bibliografijo in J. Modra Slovenski leksikon novejšega prevajanja, 1985, 40.

⁶ »Vseh doslej evidentiranih Budalovih pesmi je nekaj več kot 400«, pravi Milena Lovrenčič Lapajne v spremni besedi (O življenju in poeziji Andreja Budala) k Pesmim, ki so izšle v Trstu 1981.

gre za kratko pripoved, izjema je povest *Križev pot Petra Kupljenika*; v drugem obdobju, tj. od 1919 do 1938, je pretežno pisal srednje dolge pripovedi, medtem ko se je v zadnjem obdobju – od 1946 do 1965 – že spet ukvarjal s kratko pripovedno prozo in jo snovno-motivno ter idejno obarval s povojnim časom.

S pripovedno prozo se je Budal začel ukvarjati razmeroma zgodaj,⁷ toda njegove prve objave v listu *Gorica* in *Primorskem listu* niso zbudile pozornosti. Nič drugače ni mogoče reči za kratke pripovedi, ki jih je poslal urednici Domačega prijatelja Zofki Kvedrovi in ki jih je ta objavila v letih 1909–1910. Vse objavljene kratke pripovedi dajejo vtis še močno začetniškega pisanja in popolne odvisnosti od tradicionalnih kratkoprotnih modelov. Tako npr. starejša ženska obuja spomine na mladostno ljubezen (*Po bližnjici*), abiturient je žrtev starševskega usmerjanja v duhovniški poklic (*Prvi korak*), kratka pripoved »*Pri Japoncu*«⁸ pa boccacciovsko vedro razodeva, da je bila mlademu pisatelju vsčeh ideja, kako ljudi »vleči za nos«⁸ in iz tega kovati denarce, kakor je to počenal prebrisani gostilničar. Očitno je, da je že začetni Budal obetal, da mu bo beseda tekla zelo lahkotno, zlasti v dialogu, in zdi se, da se je že takrat odločil za svojo varianto realizma s posebnim poudarkom na psihologiziranju in z bolj ali manj zaznavnimi odsevi sodobnih slogovnih značilnosti. Prav tako je bilo razvidno, da ga mikajo bizarnosti in da bo svoje pripovedi praviloma zaključeval presenetljivo in odprto, brez jasnejših namigov, kaj naj bi se še zgodilo.

Glede na pripovedne začetke je skoraj neverjetno, da se je leta 1911 v Ljubljanskem zvonu pojavila »*zgodovinska povest*«⁸ *Križev pot Petra Kupljenika*, ki kaže, da je Budal izjemno naglo in brez vidnejšega razvojnega loka ter postopnosti dozorel v pozornost zbujujočega pripovednika. Pastuškin, kot se je zelo rad podpisoval, je nenadoma nastopil s pripovednim delom, ki je obljubljal veliko, žal se pričakovanja niso uresničila. Poleg te povesti je v Ljubljanskem zvonu 1910–1914 objavil še sedem kratkih pripovedi.

V Ljubljanskem zvonu so v tistih letih objavljali številni ugledni pisatelji, med njimi Ivan Cankar, ki je npr. v letu 1910 v reviji dominiral, v poznejših letnikih pa objavljaval vse manj ali celo nič. Pogosto so se oglašali Cvetko Golar, Milan Pugelj, Ivan Lah, Fran Albreht, Josip Premk, poleg navedenih tudi mlajši: Fran Ramovš, Marija Kmetova, Srečko Brodar, Juš in Ferdo Kozak, Lovro Kuhar idr., od najstarejše generacije zasledimo Ksaverja Meška in Josipa Kostanjevca.⁸ Vsekakor spodbudna družčina, ki je medse sprejela nadobudnega Andreja Budala – Pastuškina ali A. Labuda.

Za povest *Križev pot Petra Kupljenika* si je naš pisatelj izbral podobno snovno-motivno ozadje, kot sta si ga pred časom Jurčič in Tavčar (prvi v *Juriju Kobili*, drugi v *Vita vitae meae* in delno v *Grajskem pisarju*). Budal se je gibal nekje na sredi med jurčičevsko-tavčarjevsko romantično-realistično ubeseditvijo te snovi, cankarjansko individualistično podobo središčne osebe in napovedujočo se preglejsko-ekspresionistično obdelavo. Ni mogoče reči, da mu Tavčar ni bil blizu, prav tako pa ni bil neprizadet ob pobudah in postopkih, ki jih je prinašala moderna. Ni se sicer vdal Cankarjevi slogovni omami, marveč je tipal v ta svet po svoje, čeprav je očitno, da mu je bil pri srcu Cankarjev posameznik (individualist – idealist), ki v spopadu z resničnostjo oz. vladajočo družbeno močjo resignira, se nalomi. Kranjski predikant Peter Kupljenik, ki so ga želeli spreobrniti, spokoriti, novemu času (katoliški verski obnovi) narediti neškodljivega, je bil prepuščen ječi, psihičnim in

⁷ V tistem času je pisatelj obiskoval goriško klasično gimnazijo, v letih 1909–1913 pa je študiral na Dunaju romanistiko, prim. PSBL I, 149. Glej tudi G. Kocijan: Slovenska kratka pripovedna proza 1892–1918: Bibliografija, 1988, 78, 81, 107, 116.

⁸ G. Kocijan, n.d., 118–162.

telesnim pritiskom, tako da zbuja vtis, da ni bil daleč od zloma, kar napovedujejo malo-dušnost, apatija, resignacija. Ali pa bi morda našel v sebi toliko moči, da mu nihče ne bi mogel do živega? Pisatelj ga ni pripeljal do konca, odgovor je ostal neizgovorjen, delo je na stežaj odprto, tako da bralec skladno z zgodovinsko resnico in svojo izkušnjo lahko dopolni Kupljenikovo življenjsko zgodbo. Konec, ki se glasi: »*Gospod mu je poslej naklanjal še mnogo ugodja in mnogo bridkosti in Peter je oboje sprejemal z vdanostjo in blago voljo,*« ne daje definitivnega odgovora. Tvegali bi, če bi trdili, da je to v delu pomanjkljivost, saj je Petrova osebnost grajena dovolj konsistentno in dogajanje uravnava v koherentnem sozvočju z ravnanjem in mišljenjem osrednje književne osebe. Petrova razpetost med (novo) vero ter osebnimi in družinskimi težavami (hčerka Štefanija rodi nezakonskega otroka s človekom, ki mu je zaupal, odide med skakače, gosposka jo vrže v ječo; žena rodi otroka, za katerega ne vedo, če bo preživel) rahlja odpornost njegove volje, krni moči in ga šibi v boju z družbeno (cerkveno) močjo; ta mu pripravi duševno in telesno torturo, s tem da ga pošilja iz ječe v ječo in da ga nenehno izpostavlja pritiskom duhovščine in sfanatiziranega okolja (duhovščine pisatelj ne prikazuje črno-belo). Izkáže se, da je pač »*samo človek*«, da so njegove moči omejene, da je krhek; do konca je prepričan v svoj prav, vendar brez zagrizene fanatičnosti.

Budal, bil je še zelo mlad, se je predstavil kot dober poznavalec človekove psihe in tudi kot spreten pisec, zlasti kar zadeva karakterizacijo. Kupljenik od poglavja do poglavja dobiva vse izrazitejše poteze, dokler ni pred nami izoblikovana osebnost, ki uteleša vso zapletenost človeške nature. Za Kupljenika je posebej značilno meditiranje (bodisi v obliki direktnega ali indirektnega notranjega monologa, prim. tri molitve). To, kar se v povesti dogaja s središčno osebo, je postavljeno v zgodovinski čas (leto po Trubarjevi smrti), v razgibane prestižne boje med oglejsko in graško gosposko, v čas, ko je katoliška Cerkev že začela z neusmiljeno rekatolicizacijo. Zgodovinsko zanimive okoliščine so bile pisatelju sicer bleščeč izziv za ubeseditev, toda njegov končni namen je bil le ponazoritev individualne usode in mu je bila zgodovina samo privlačna snovna podlaga. Za svojo drugačnost je Kupljenik plačeval visok davek, davek za disharmonijo med posamičnim in splošnim, družbenim; to razglasje naj bi bilo po pisateljevem pričevanju pogojeno tudi »z motivi osebne problematike, projiciranimi v zgodovinski okvir«. ⁹

Zunanja kompozicijska podoba, tj. trije deli – postaje, je odsev treh zgodbeno-dogajalnih položajev: 1. postaja »križevega pota« je ječa v Tolminu (kamor so ga pripeljali iz Loke), 2. postaja – ječa v Gorici, 3. postaja v Vidmu. Vsaka »postaja« je razdeljena na pet poglavij, ki izmenjaje pripovedujejo o Petru Kupljeniku in dogajanju v njegovi okolici ter tako razkrivajo tudi časovne in prostorske razsežnosti. Precej je stranskega dogajanja, ki razširja prizorišče in ki v končni posledici prispeva k popolneje izoblikovani Kupljenikovi življenjski zgodbi. Med drugimi osebami, ki se odlikujejo po živosti in prepričljivosti, prepričljivi karakterizaciji, sta Petru zvesti sel Andrej Gomba in župnik Nepokoj, ki je ambiciozen in Cerkvi vdan duhovnik. Budal je skušal čim slikoviteje in verjetneje predstaviti nekdanjost, zato je uporabil vrsto sredstev, ki naj bi k temu pripomogla, tako je npr. poiskal starinske besede, ustrezne retorične figure in prispodobe, tudi dialog, ki je najpogostejša literarna prvina, je oblikoval tako, da čimbolj prispeva k vtisu preteklosti. Dialog nasploh učinkovito pripomore k razgibanosti, napetosti in dinamiki v pripovedi. Pri opisu narave in predmetnega sveta sploh se mu rada utrne personifikacija, ki tudi prispeva k barvitosti časa, npr.: »*Zgodnje rožnikovo jutro je dihalo nad svetolucijskimi in tolminskimi krovi, dremajočimi ob sivomotnikavem pasu, bistri Soči, ki jih je delila na dvoje, ga pri-*

⁹ Budalova uvodna beseda v knjigi *Odmevi z roba*, 1967, 8.

vijala k njim, pa se zopet umikala – silna kača, ki je učarala bela jagnjeta na zeleni loki.« V tem načinu izražanja je Budal bliže Tavčarju in Preglju kot Cankarju, manjka mu namreč cankarjanska čustveno rahlejša nadahnjenost, kar verjetno ne bi ustrezalo kljub vse-
mu le epski naravnosti povesti. Ta je delno po slogovni in idejno-problemski plati svo-
jevrstna predhodnica podobnega Pregljevega pripovedništva.

V prvem pripovednem obdobju je bilo daljše besedilo samo *Križev pot Petra Kupljenika*, vse drugo se je gibalo v mejah kratkoproznega pisanja. Pred povestjo je v Ljubljanskem zvonu 1910 Budal objavil kratko pripoved *Zadnji listi*, ki je napisana v dnevniški obliki. Razmerje do sveta in človeka je zaznamovano z ironijo in kritično držo, v neposredni zvezi je tudi odpor do filistrstva (Cankar!), pripoved je precej navadna in v nasprotju s simboličnimi težnjami po harmoničnosti. Po miselnosti ji je zelo blizu tudi leta 1914 objavljena kratka pripoved *Indiferentist Abdul*. Središčna oseba, ki dobi najprej ime »svetnik«, nato pa »indiferentist«, je dijak, ki svoj življenjski pogled po materini smrti (doživel je šok, ker njegova molitev ni bila uslišana) popolnoma spremeni, tako iz vdaneža veri postane indiferenten do vsega. Pisatelj pravi, da gre za »varovalno barvo«, ¹⁰ pod katero se skriva v svoji prizadetosti in spoznanju, da v ljudeh gospodujeta hinavščina in laž. Tudi tu je središčna oseba vzorno označena, bizarni motiv je dosledno in dovolj zanimivo izpeljan; Budal je pokazal mojstrstvo v antitetičnosti dialoga, ki je duhovit in domiseln. Ob teh dveh pripovedih se utrjuje prepričanje o pisateljevi privrženosti racionalizmu, takemu pogledu sta blizu skepticizem in radikalna kritičnost, ki ju nemalokrat izražajo njegove središčne osebe (včasih avtobiografsko pogojene), praviloma individualisti, med katerimi »indiferentist Abdul« ni zadnji. Z obravnavanimi pripovedma se je Budal po pripovednih lastnostih in idejni usmerjenosti precej približal Vladimiru Levstiku, ki se je dotlej že dodobra uveljavil v slovenski literaturi.

S preostalimi objavljenimi pripovedmi v Ljubljanskem zvonu 1910–1914 je Budal na bolj tradicionalen način posegel v malomeščanski (*Gospodična Rezi*) in kmečki svet (*Na oklicih*), podobno bi lahko trdili tudi za kratko pripoved *Prislušovanje*, v kateri je nekaj usedlin Cankarjeve materinske motivike. Dovolj nenavadno je obdelal že tolikokrat uporabljeno motiv neprostoVOLjnega odhoda v semenišče, ki pa mu daje nekonvencionalne značilnosti: zadevo gleda z očmi dekleta, ki se bori za ljubljenega, vendar brezuspešno (*Užugana ljubezen*). Svojevrsten pripovedni konstrukt je približno 5.000 besed dolga kratka pripoved *Nedelja* (1913). Središčna oseba je slikar, ki išče ustrezen model. Pripoved je splet nenavadnih pogovorov s predmeti, nadrealistično karikiranih »novic«, ki jih prebira v časniku, fantastičnih podob, ki se rojevajo iz želje po uspehu, itd. Vse to je produkt slikarjeve razgrete domišljije, medtem ko so vmes vpletene stvarne situacije (kot je npr. tista, ko ga gospodinja terja za najemnino, a se izgovarja, da še ni prodal slike). Zadeva je prežeta s humorjem, posmehljivostjo in karikiranjem, kar pripovedi daje drugačen smisel, se pravi, da izzveneva v parodijo, in to na različne stilne postopke in na razmerje do življenja in sveta. Poglejmo npr., kako popisuje slikarjev pogled na mestno ulico (naturalistična deskripcija):

»Pobral je črn širokokrajnik na mizi in stopil na ulico.

Prek ceste se je usločil dolg, metlast srebrn curek iz črne cevi: dela prah in ga obenem požira, pere vozovom kolesa in konjem kopita, kroži počasi in levo, smukne v svetlo kočijo, da se oblizne ob židanem krilu mlade neveste, šine v grmovje ob strani in prežene jato vrabcev, ponagaja s tremi, štirimi kapljicami očesu postave, nato se izgubi v parku med gredicami. Na obeh straneh se odpirajo okna. V njih se grmadijo bele pernice, izroča-

¹⁰ Prav tam.

jo svežemu jutru miro in balzam deviških teles, znojne izparine pivoljubnih trebuhov, močan duh v osladnih sanjah poizgubljenih nerojenčkov. Belo in rdeče opentljane glavice se sklanjajo na cesto, tu – tam se skrije do ramen gola roka za čipkasto zaveso. Pri tleh ginejo sivi razorčasti železni zastori v nadvratnike; za njimi se prikažejo razparana goveda na močnih klinih, mehko sadje v čedno pletenih jerbasih, okrogli hlebi raznih obsegov, bele, črne, rumene steklenice. Rdeči vozovi drdajo prazni po svetlem tiru, počasi in zlagoma, kakor bi hranili naglico za popoldanski naval. Moški z majhnimi, zelenimi klobuki in polnimi nahrbtniki razbirajo z dolgimi, podkovanimi palicami po nerodnem tlaku. Cerkev blesti na širokem trgu v jutranjem soncu; skozi glavni vhod bobnijo vanjo branitelji domovine v pisanih opravah, pri stranskih vratih se prerivajo sključene starke, neokretni delavci, bosí otroci. Za voglom poka kočijažev bič, na voglu razgrinja novino elegantno oblečen mestni uslužbenec. Iz vež stopajo dekle in kuharice z vrči, torbami in košarami, izginejo pri tem vhodu, izginejo pri onem, kričijo prek ceste, se menijo s pometaćem, s čakajočim kočijažem...«

In nekaj »novic« v časniku, gledanih s slikarjevimi očmi:

»... Gaby Deslys meni: 'Moški je fino oblečen, če človek njegove obleke ne opazi, dokler je ni dvakrat videl.' – Gorska artilerija vleče konje in topove po vrveh na gorsko sleme in jih spušča na drugi strani v dolino. – Štiridesetletna devica supira s petindvajsetletnim glasbenikom in mu ponuja petsto tisočakov, če jo poroči. – Toplomer kaže v papeževi podpazduhi sedemintrideset stopinj. – Evropa uka, da je nova barbarska država oteta svobodi in prosveti, ker so v deveti deželi vpeljali parlamentarizem. – Grof in grofica se vozita po svetu, na nobeni postaji ne izstopita, na konci se izkaže, da ima on prestreljeno glavo, ona srce. – Učenjak navrta psu v črepinjo štiri luknje kakor štiri tolarje in popiše v debeli knjigi, kako se je pes nato obnašal do smrti. – Zakonodajalec prevdarja, ali naj koza ostane dva- inštirideset dni na gmajni, da izgubi gospodarja, ali osem- inštirideset...«

S tremi objavami v letu 1919 se začena novo Budalovo pripovedno obdobje, ki dobi svoj polnejši izraz v kopici povesti in ne toliko v kratkih pripovedih, kakršne so bile tega leta objavljene v tržaški Njivi: *Zorko*, *Rdeči nagelj* in *V zasedenem ozemlju*. Prva je bliže začetnemu pisanju, drugi dve pa načenjata delavsko tematiko (delavčev nagelj za prvi maj) oz. doživljanje prve svetovne vojne. Vojno je v Budalovih pripovedih med dvema vojnama večkrat čutiti, in to neposredno ali pa v ozadju.¹¹ Za kratke pripovedi si je v mladostnem obdobju izbiral tehtnejšo problematiko, kot si jo je za črtice, ki jih je objavil v Koledarju Goriške matice v letih 1926–1928: *Kumovanje*, *Pepe s Krasa*, *Štirinajst*. Tako kot so bile te pripovedi, je bilo tudi šest povesti, ki so izšle v letih 1927–1938 pri Goriški matici in tržaški Književni družini Luč, namenjenih kar najširšemu krogu (primorskih) bralcev.¹² To je bil čas italijanske fašistične diktature, ki je na Primorskem »skrajno ogrozila«¹³ slovenski jezik in slovensko nacionalno obstojanje. Budal si je hkrati z Bevkom in Feiglom zadal nalogo, da bo s svojo bolj poljudno pisano pripovedno prozo pri primorskih rojakih budil narodno zavest, opozarjal na raznarodovalno nevarnost in jih spodbujal k vztrajanju. Vse povesti, razen zadnje – *Na konju*, je podpisal z izmišljenimi imeni (Slavko Slavec, Ivo Dren), saj si je skušal s »psevdonimno zaveso«¹⁴ zagotoviti, da ga italijanski oblastniki ne bi odkrili, urednik France Bevk pa je skrivnost skrbno hranil zase.

¹¹ Leta 1915 je bil mobiliziran in je delal v vojaških uradih v Ljutomeru, Ljubljani, Trstu in Vidmu do apr. 1918. Prim. PSBL I, 149.

¹² Med vojnoma je služboval kot srednješolski profesor v Idriji, Tolminu, Vidmu in Perugii; prim. PSBL I, 149.

¹³ A. Budal, *Odmevi z roba*, 8.

¹⁴ Prav tam.

V povesti *Župan Žagar* (1927) skozi naslovno osebo upoveduje žalostno usodo primorskega življa med prvo svetovno vojno. Žilavost, trdnost, razumnost in vztrajnost so lastnosti, ki Žagarja ohranijo pri življenju, čeprav je bilo nadlog in stisk preveč za eno življenje. In tak je tudi rod, ki prebiva na primorskem krasu. Pri vsem sta človeku v največjo oporo ljubezen do družine in domača gruda. Budal je s to povestjo začel s svojo različico ljudske povesti v najzlahtnejšem pomenu besede. Izognil se je vzgojno-nabožne poante in se skušal ljudem približati z narodnoobrambne in življenjskoeksistenčne strani. V *Ubogem Uštinu* (1928) je prikazal konflikt med materjo in sinom zaradi materinega nasprotovanja sinovi ženitvi z dekletom, ki si jo je izbral. Uštin se zapije, posest dobi nečak; življenje teče naprej, toda človek je uničen, Uštin je razvalina. Povest *Čigav si?* (1930) poseže na nekoliko drugačno področje: hoče biti svojevrstna kriminalka, ki sicer ne upošteva vseh pravil tega žanra, a dovolj spretno in zanimivo prikazuje nesrečo naivnega dekleta – služkinje, ki jo izrabita gospodar (mestni človek) in njegov prijatelj. V ozadju je odnos Nemcev (kamor tadv spadata) do Slovencev (kamor spada služkinja): zmaga je na nemški strani, čeprav je resnica očitna; pravica je v razmerju Nемец–Slovenec slepa. Psihološko je pripoved izpeljana nekoliko naivno, moti tudi šibka motivacija, zagotovo pa je budila aluzijo na tedanje italijansko-slovenske odnose. Povest *Med srci in zemljo* (1932), ki so jo oblasti prepovedale, tako kot prvi dve obravnava kmečko-vaški svet in razgrinja znane motive okrog bogastva in revščine ter njunega nasprotovanja, ljubezni med mladima sprtih sosedov, o ljubezni in zemlji. Mirko niha med sanjavo in nežno Tončko ter strastno in na zemlji trdno stoječo Ivanko, odloči se za drugo. Zmaga ideja o novem, zdravem življenju, iz katerega se bo rojeval zdrav in pogumen rod. Pisatelj v delu seže nekoliko globlje v človekovo duševnost kot pri preostalih povestih, odstira dvome in upe ter išče čimbolj prepričljivo motivacijo za ravnanje svojih književnih oseb. Če sodimo po pripovednih postopkih, bi bilo mogoče reči, da si je izposojal tudi iz zakladnice nove romantike, čeprav bi bila zgrešena trditev, da je neposreden dedič moderne.

Vse povesti so postavljene v primorsko okolje, ki je najbolj zaživelo v povesti *Z onstran groba* (1934). Delo je ubrano v prizadevanje otrok, da se ne bi izneverili mrtvemu očetu in ohranili domačijo, kmetijo. Otroci so prežeti z mislijo na dom, občutijo tako kot Jakob: »Zemlja mu je motila mišice in misli. Ni se mogel zbrati v delu. Nепrestano mu je bil dom pred očmi.« Pisatelj celotno povestno konstrukcijo naravnava na idejo o mitičnih močeh zemlje, ki človeka prevzame, preprosto ga vsrka vase. Zatekanje k zemlji je tudi človekov stik s prvinskostjo, je pot do lastne identitete. Tako so na svoj način transformirani nekateri ekspresionistični pogledi postali idejno jedro te Budalove povesti, ki naj bi imela v okolju, za katerega je bila napisana, spodbujevalen namen. Povest se odlikuje po sugestivnih in živahnih dialogih. Podobno uglašena vendar motivno-dogajalno nekoliko drugačna, je šesta Budalova povest *Na konju* (1938). Poglavitni poudarek je, najnazorneje izrazil pisatelj v zvezi s središčno osebo Jožetom, za katerega je zapisal: »Zemlja ga je vlekla k sebi. Navezanost nanjo, podedovana v vrsti nešteti rodov, se je mogočno oglašala v njem.« Za slovensko književnost je Budalova ljudska povest zanimiva kot ena od variant te vrste pripovedne proze, in čeprav bi imela kaj povedati tudi sodobnemu bralcu, to preprečuje njena prešibka pripovedno-umetniška moč, ki onemogoča, da bi trajala. Toda v svojem času so te povesti prav gotovo uspešno opravljale svoje poslanstvo; seveda je to le domneva, saj ni na razpoložbo empiričnih kazalcev, ki bi jo potrdili.

Med vojnama je Budal objavil tudi tri daljše novele in eno krajšo v goriški Biblioteki za pouk in zabavo (1929–1932), v katerih je tako rekoč skoraj dobesedno vzel besedi »pouk in zabava«. *Dora se drami* je tipična vzgojna pripoved o dekletovem ljubezenskem prebujanju, življenjskemu pouku je podrejen tudi *Spomin ob jezeru*, medtem ko *Rakeževa Liza*

z nekoliko žgečkljivo motiviko (Liza vara moža z narednikom) ter z zanimivo in dobro grajeno fabulo in temperamentnim pripovedovanjem deluje kot prijetno, zabavno branje, ki nevsiljivo sporoča tudi globljo resnico o človekovi naravi in ravnanju. Med psihološko bolj poglobljene spise spada krajša novela *Sestrina poroka*, v kateri je popisano pretresljivo doživljanje mlade invalidke, ki spozna laž in hinavščino svoje družine.

V svojem tretjem pripovednem obdobju¹⁵ je Budal objavljал kratke pripovedi v Jadranskem koledarju, Primorskem dnevniku in tržaških Razgledih. Vsega skupaj ni niti dvajset prispevkov, v katerih se je pisatelj vživiljal v povojni zamejski svet, ki mu ni bilo dano, da bi se združil z matico in se je prebijal skozi zavezniške in nato novooblastniške italijanske čeri. V enem delu pripovedi-črtic se dotika partizanskega gibanja (*Utrjeni dom, Sredi miru, Ne še zares* idr.), v drugem pa lovi utrip Trsta in Primorske skozi dogodke, ki po svoje zaznamujejo ljudi; sem bi bilo treba uvrstiti črtice *Na prevesici, Dvakrat do Nadiže, Ob nalivu, Kamor koli* idr. Med vsemi takrat objavljenimi pripovedmi zagotovo največ pozornosti zasluži *Zetova vrnitev* iz leta 1946. Pripoved je antološki primer kratke proze z vsemi značilnostmi Budalovega pripovedovanja, kot so npr. gladko tekoč, dramsko napet dialog, skopa, a učinkovita označitev oseb in njihovo odzivanje v odločilnem življenjskem položaju, dobro odmerjena kompozicija, ki je naravnana na usodni trenutek, popolna odprtost konca itd. Zet Tone se vrača iz vojske domov, tast in tašča trepetata za hčer, ki se je zaradi bede udinjala tujemu oficirju in se z njim spečala. Prefinjeno, seveda v mejah kratke pripovedi, je popisana stiska staršev (ki so dejanski krivec tega) in Toneta (žena je v ozadju), ko spozna resnico in se vanj naseli brezmejno razočaranje, ki izpodrine občutek sreče ob vrnitvi. Notranji boj v Tonetu še ni končan, vprašanje je, kakšna je rešitev, ki bi mu omogočila obstajanje.

Kako za konec strniti ugotovitve o Budalovem pripovedništvu? Njegov pripovedni opus ni pretirano velik, toda v marsičem specifičen. Mladostni vzpon s povestjo *Križev pot Petra Kupljenika* se ni nadaljeval, pisatelj se je pozneje bolj ali manj usmeril v svojevrstno pragmatično pripovedništvo: pisal je posebno različico ljudske povesti, ki je bila namenjena najširšemu krogu bralnega občinstva in ki je želela spodbujati zlasti narodnostna pa tudi druga pozitivna človeška nagnjenja. Budalova ljudska povest je zmes bevkovskega nazornega in fabulativno razgibanega pisanja in finžgarjanske človekove zakoreninjenosti v zemlji, je daleč od vzgojno-nabožnega modela. Pisateljev prispevek na tem področju ni zamerljiv, nasprotno, dragocen je v svoji različnosti, čeprav estetsko ni na dovolj visoki ravni. Literarna zgodovina mora priznati ustrezno mesto v slovenskem pripovedništvu povesti *Križev pot Petra Kupljenika*, ki priča o ustvarjalnem zamahu, obenem pa ni nezanimivo, da je na svoj način pripravljala pot tovrstnemu Pregljevem pisanju. Po svojih slogovnih lastnostih je Budal tipičen eklektik: nikoli ni zapuščal varnih tal realističnega načina pripovedovanja, pri čemer je poglobljal zlasti psihološko komponento, naturalizma se je izogibal, čeprav vedno ne dovolj uspešno, impresionizmu je bil naklonjen, simbolizma se je dotaknil v posameznostih, vendar mu je bil nekoliko tuj, ekspresionizmu se je približeval od daleč, medtem ko socialni realizem ni bil njegova domena.

Budal, žal, spada med tiste slovenske pripovednike, na katere smo dandanes skoraj povsem pozabili. S tem mu seveda delamo krivico, saj vsaj *Križev pot Petra Kupljenika* prav gotovo zasluži, da bi ga slovenski bralci na novo odkrivali.

¹⁵ Po drugi svetovni vojni je pisatelj živel najprej v Štandrežu, nato pa v Trstu, kjer je bil od 1947 do 1959 upravnik Slovenskega narodnega gledališča; PSBL I, 149.

Summary

UDC 886.3.09-3:929 Budal A.

THE NARRATIVE ART OF ANDREJ BUDAL

Budal's narrative opus is not especially large, but it is in many ways specific. His youthful rise with the tale *Križev pot Petra Kupljenika* (*Peter Kupljenik's Stations of the Cross*) has come to a standstill. The writer with his short narrative began to forge a special variant of the folk tale that was intended for the largest reading public and which was set on encouraging national feelings and conscience. Budal's folk tale is a mixture of Bevkian clear and fabulatively varied writing and Finžgarian man's rootedness in the soil, far from educational-religious model. Budal is according to his style characteristics a typical eclectic: he never abandons the safe ground of the realist style of narration and especially enters into psychological elements, he further avoids naturalism, although not always successfully enough, he is partial to impressionism, while touching upon symbolism only in details. Budal also keeps distant enough from expressionism, and social realism is not his domain either.

KAJ V ŽUPANČIČEVI LIRIKI JE PRITEGOVALO SKLADATELJE?

Skladatelji so med našimi pesniki verjetno največ komponirali besedila Otona Župančiča, saj je od Novih akordov do našega časa okrog 110 skladateljev raznih slogovnih smeri zložilo približno 190 njegovih pesmi, po največ Pahor, Lajovic, Dev, Železnik, Ravnik, Šurm, Gojmir Krek, Savin, Adamič in Pavčič. Zelo pogosto so segali po mladem Župančiču, avtorju čustvenih, ljubezenskih in razpoloženskih besedil, manj pa po poznejšem, po njegovih miselnih, panteističnih, socialnih in domovinskih pesmih. Tako so neverjetno veliko komponirali pesmi iz zbirk Čaša opojnosti (1899) in Čez plan (1904), precéj manj pa besedila iz Samogovorov (1908) in zlasti iz zbirk V zarje Vidove (1920) in Zimzelen pod snegom (1945). Izredno mnogo pa so na drugi strani skladatelje pritegovale Župančičeve otroške pesmi, bodisi iz zgodnjih Pisanic (1900), bodisi iz poznejšega Cicibana (1915).

Posebno ob primerih z obeh navedenih tematičnih področij, ljubezensko razpoloženskega in otroškega, ki so jih po največkrat, po trikrat ali večkrat, uglasbili, bomo poskusili razbrati vsebinske in izrazne sestavine Župančičevega ustvarjanja, ki so za skladatelje utegnile biti posebno privlačne.

Nekatere izmed pesmi so ali zapisi ljudskih ali njim močno sorodne: *Da sem jaz ptičica, Srbska narodna, Moravska narodna*; zanje so bile prvine Župančičevega ustvarjanja, ki nas tu zanimajo, bržkone preprosto iskreno čustvovanje ali iskriva hudomušnost pa vedro lahkoten ali otožno zategnjen ritem, slikovite primere in pregledna zgradba; pobude slovenske ljudske poezije so se pri Župančiču pokazale zelo zgodaj, saj segajo v gimnazijska leta in k Janezu Ev. Kreku.

Močno je skladatelje pritegnila zbirka *Čaša opojnosti*, nekatere pesmi iz nje še posebej. Tako šestkrat *Zvezde žarijo pokojno* (iz razdelka Albertina), ki z impresijo svetle in tihe noči ter muziko mehkega ritma in rim izpoveduje ljubezensko hrepenenje in srečo. Pesem *Nočna melodija* (razdelek Steze brez cilja) z ustreznim besediščem in metaforiko, ritmom in muzikalnostjo nakazuje sunkovit prehod iz malodušja in potrtosti k volji in moči. V ciklu *Seguidille* pesnik v zgoščeni formi in s skrivnostno simboliko izraža emocionalno dvojnost, v njem se spomin na nesrečno ljubezen do Berte prepleta z novimi, čutnimi slastmi ob Julijani. Kar petnajst skladateljev je vznemiril ciklus *Bolne rože*, ki z metaforiko cvetja in pomladi ter prevladujočo žalostjo poje o oboževani izvoljenki in bolečini zaradi njene prevare pa o njegovem odpuščanju in obnovljenem hrepenjenju. Najbolj sta iz cikla komponiste zanimali dve pesmi: obešenjaško razposajena o pomorskem kapitanu, varanem v ljubezni, ter pesem o nesrečni ljubezni in odbegli mladosti; prva sloni na kontrastni besedni igri »je barko vodil – (ga je) za nos vodila«, naslednja na otožni muziki zunanjih, notranjih in sestavljenih rim ter ponavljalnih figur.

Enako močno kakor iz Čaše so skladatelje privlačevale pesmi iz druge zbirke *Čez plan*. Župančič je medtem zavrgel pesimizem in postal vitalist, tudi razmerje z izvoljenko se je uredilo in obnovilo. Pesem *Belokranjska* je v rodno okolje in rosno jutro postavljena čustveno nežna in izrazno preprosta ljubezenska pesem, sorodna ljudski. V *Vasovalcu* nastopa razigran fant, ki je bil ponoči pri dekletu, pred domačimi pa svojo odsotnost izgovarja s

popivanjem. V pesmi *Kvišku plava* . . . avtor izraža s sebi značilno metaforiko zvezdá in peruti hrepenenje po dekletu, ki si ga hoče sam pridobiti in priboriti. Isto razmerje do izvoljenke – tudi tokrat jo hoče doseči s svojo mlado močjo, ponazorjeno z burjo in soncem – izraža v pesmi *Hrepenenje*. Razumljivo je, da je v pesmih s takšnim aktivnim ljubezenskim in življenjskim čustvovanjem tudi bolj razgiban, dinamičen ritem. Drugačna je pesem *Zvečer*: čudoviti, nežni in ubrani impresiji večera nad mestom, ki z golobjo dvojico prehaja v simbol, avtor postavlja kot nasprotje svoje vznemirjeno srce. V ciklu *Dan* pa se plemenitemu dekletu obtožuje nekdanje grešnosti in ji zagotavlja neomajno ljubezen; svetli dan čiste ljubezni se tu pojavlja kot kontrast temni nôči grešnosti, zvočnost dajejo ciklu ponavljalne figure in jambski ritem, medtem ko v prejšnjih pesmih srečujemo trohejskega.

Tretji Župančičevi zbirki Samogovori ljubezenske in razpoloženjske pesmi ne dajejo več značilnega pečata, zato skladatelji tudi niso toliko segali po njej kot po Čaši in Čez plan, vendar sta tu dve pesmi takšni, da so ju komponirali po petkrat. Uvodna razpoloženjska *Mož na hribu* z vrsto kratkih slik iz življenja narave in človeka, ki so obenem vprašalni stavki s končnim »kam?«, izraža občutje naše bežnosti in minljivosti. Bolj znana *Tiho prihaja mrak* je prejšnji sorodna v tem, da izpoveduje razpoloženje neopredeljivega, vsesplošnega strahu v življenju; tudi tu se pesnik zaporedoma sprašuje po vzrokih notranjega nemira, je pa še bolj muzikalna kot prva, saj so rime v srednjih kiticah obarvane z vokaloma i oziroma o, krajni kitici pa sta rahlo variiran refren.

Ob razhajanju z mladostno ljubeznijo je kmalu zatem nastala pesem *Pojdem na prejo*, avtor jo je pozneje vključil v antologijo *Mlada pota*. Sloni na belokranjskem običaju preje in vasovanja ter na metafori »v mrežo zaprédeno mi je srce«; po svojem občutju je na videz zelo lahkoživa, v resnici pa ubupano trpka ter obenem spričo daktilskega ritma, rim, tudi notranjih, ponavljalnih figur in refrena izredno muzikalna.

Med pesmi s ljubezensko ali razpoloženjsko snovjo v zadnji Župančičevi zbirki *Zimzelen* pod snegom spada večkrat komponirana *Pomladni pozdrav* (*Mlada leta* . . .). Gre za primer skoraj ljudske, po občutju in slogu prirske in preproste ter nenavadno muzikalne prigodnice: pesnik želi mladi naslovljenki čim lepšo in čim daljšo mladost – zase sluti konec življenja, v njej se štirikrat menjata vodilna téma in stalni pripev.

Do sedaj obravnavane, ljubezenske in razpoloženjske pesmi so izrazito čustvenega in osebnopovednega značaja in po obsegu kratke, nekajkitične. Precéj skladateljev je zanje izbralo sestave takšnih ali drugačnih zborov, večina pa enega glasu, samospéva s spremljavo klavirja, kar tej vrsti lirike najbrž najbolj ustreza. Veliko skladb je bilo objavljenih že v reviji *Novi akordi* (1901–1914), ki je začela izhajati v času prvih Župančičevih zbirk in je utirala pot modernejšim smerem v naši glasbi.

Od Samogovorov dalje v Župančičevi liriki nad ljubezensko in razpoloženjsko prevladuje filozofska in religiozna oziroma socialna in domovinska lirika, prva je po psihičnem izvoru intuitivna in subjektivna, druga pretežno miselna in objektivna. Iz te lirike so skladatelji pogosteje komponirali edinole vojno socialno pesem *Otroci molijo* (*V zarje Vidove*): pretresljivo bridka vsebuje dvosmiseln refren »oče naš« ter sloni na primerjavi in nasprotju med ljubečim na fronti padlim očetom in do vojnih sirot brezbriznim Križanim.

Ob tem edinem bolj frekventnem primeru pa moramo resnici na ljubo dodati, da so posamezni skladatelji komponirali vse pomembnejše, večinoma tudi obsežnejše Župančičeve pesmi s tega področja: religiozni *Vizijo* in *Nočni psalm*, filozofsko *Prebujenje*, domovinski *Z vlakom in Dumo*, socialno *Želbljarsko* ter domovinski *Kovaško* in *Osvoboditeljem*. Tudi ta pesnikova besedila so dajala skladateljem privlačne in neizčrpane možnosti za ustvarjanje.

Zadržimo se najprej nekaj malega pri primerih iz zbirke *Samogovori*. V apokaliptično pošastni *Viziji*, izoblikovani v svobodnem verzu, se v divjem ritmu sučejo krvava nebesna telesa, pod njimi pa se okrog vlačuge Babilonke gnetejo in plešejo predstavniki razuzdanega človeštva – v finalu pesnitve pa avtor poudari kontrast med takšnim človeštvom in blagim, odpuščajočim Križanim. – V svobodnem verzu je izoblikovana tudi pesnitev *Prebujenje*: osamljeni posamezniki v življenju bijemo boj in romamo za hrepenenjem, dokler ne odkrijemo smisla v človeški skupnosti, občestvu; s kopičenjem pomensko si nasprotnih glagolov in s tem povezanim dinamičnim ritmom v tretjem odstavku avtor muzikalno ponazarja našo razdvojenost in pehanje: »mi pa pod njimi se bijemo, vijemo, / sijemo, gasnemo, / škodimo, hasnimo, / v kupe medu in otrova si lijemo . . .«, z optičnimi simboli potujoče karavane, fatamorgane bleščečih mest in stolpov ter šumeče reke, ki nosi ladjo do cilja, pa rešilno idejo pesnitve; okvir celotni pesnitvi dajejo minute v premišljanju prebedene noči, ki v začetku pesniku trdo udarjajo, nazadnje pa sproščeno pojejo. – Drugače kakor v teh dveh pesnitvah, Župančič v kitično zamejenem in ritmično ubranem *Nočnem psalmu* v intimni tišini občuduje lepote in snovanje vesolja ter sredi takšnega kozmosa doživlja religiozno pomirjenje in srečo. – V rimanem svobodnem verzu in zanosnem slogu izoblikovana pesnitev *Z vlakom* vsebuje tri sestavine: impresijo slovenske pokrajine, Ljubljanskega polja in Kamniških planin; nagovor in poveličevanje domovine, ki se je pesnik oklepa; pošastni refren vlaka, ki s pesnikom drvi v tujino; druga in tretja sestavina sta si torej v bolečem nasprotju. – V *Dumi*, domá in po svetu najbolj znani Župančičevi pesnitvi, nastopajo ženski in moški glas ter pesnikovo srce: v prvem delu pesnitve nežni ženski glas opeva zeleno in starosvetno slovensko podeželje, ponosni moški pa se navdušuje nad vsakršnim napredkom in demokracijo vélikega sveta; v drugem delu se pesnikovo srce spominja srečne mladosti v Beli krajini, a tudi množičnega izseljevanja Slovencev po širnem svetu; svobodni verz se v pesnitvi prepleta s kitično pesmijo, slog je metaforično nov (»škrjanček – pojoča raketa – je pesmi pršil«) in vznesen (polisindetoni, asindetoni, anafore), pesnitev je tudi zvočno bogata (vdovino narekanje, srbohrv. naricanje, bučanje zvona v njeni podzavesti: »Hamburk, Hamburk! – Veliki zvon / poje ji, bije, / toži, vpije, / pada trdó na njeno glavó«).

Med sorazmerno redkimi komponiranimi iz zbirke *V zarje Vidove* navedimo – poleg pesmi *Otroci molijo* – še dve. Nazorna in obtožujoča socialna pesem *Žebljarska* prikazuje garaško delo nekdanjih ročnih izdelovalcev žebļev v Kamni Gorici in Kropi; tehnično je deloma vizualna (od dela zbiti žebļarji vidijo svoje izdelke tudi v zlatih po travnikih in v zvezdah na nebu), predvsem pa muzikalna impresija; njeno muzikalnost sestavljajo amfibrahčni ritem (vanj je Ž. pritegnil tudi po gorenjsko naglašeno besedo »vodá«), ponavljalne figure in ekspresivni glasovi (»pol treh, pol treh – / spet puha nam meh! / Žareči žebļi so nam v očeh . . .«). – Tudi *Kovaška* ima kakor prejšnja socialni značaj, obe sta izšli v delavskih glasilih 1912. oziroma 1910. leta. Njena ideja je, da mora biti narodni voditelj po značaju kremenit in po duši blizu delovnim ljudem; sredina pesmi predstavlja v eni sami stavčni periodi brez vmesnih veznikov razvrščene vse tipične slovenske socialne sloje, med njimi ne le delavce, temveč tudi kmete in izobražence; izoblikovana je v rimanem svobodnem verzu in patetičnem slogu.

Od pesmi iz zadnje zbirke *Zimzelen pod snegom* naj omenimo le *Osvoboditeljem*; najprej poje o partizanstvu, potem o osvobojenju, nazadnje se pokloni padlim; muzikalne prvine vsebujeta predvsem četrta in zadnja katica, četrta z opočasnim ritmom in zvočnim prikazom mraza (»škripajoči mraz, da pod srhko osržeženo dlako tresó se volkovi«), zadnja z največjo možno tišino, nežnostjo in toplino (»zdaj pa prelij se mi, pesem, v rahel prerahel dih . . .«).

Za obravnavane pesnitve in pesmi s filozofsko, socialno in domovinsko snovjo so si skladatelji izbrali sestave mešanega ali moškega zbora, nekateri kantate z orkestrom, v enem primeru, Arnič za Dumo, pa simfonijo. Skladbe so nastajale posebno v tridesetih letih in po zadnji vojni, ko je bila zlasti socialna tematika tudi v besedni in upodabljajoči umetnosti v ospredju.

Vrnimo se k tistim tematičnim področjem Župančičeve lirike, na katera so skladatelji najbolj pogosto posegali; poleg ljubezenske in razpoloženske je bila, kot rečeno, to poezija za otroke. V zgodnjih takšnih pesmih iz zbirke *Pisanice* avtor pooseblja stvari iz narave, živalco, cvetlico, sadež, sonce, veter, zimo, med njimi in otrokom se razpleta živahen pogovor v ljubkih pomanjševalnicah in ponavljalnih figurah, svet se mlademu bralcu razodeva v svetlih in sončnih barvah, prizori se odvijajo v razigranem ritmu, konci pesmi – večkrat nenadéjani – nevsiljivo sporočajo o kaznovani prevzetnosti ali lenobi, o upanju prek morjá plovečih izseljencev, o poplačani dobroti in otrokovih višjih stremljenjih: *Mak, Čez noč, čez noč, Barčica, Kanglica, Božji volek, Pesem nagajivka*. – V zbirki za najmlajše Lahkih nog naokrog Župančič med drugim karseda preprosto upodablja določeno žival, njeno okolje in življenje ter jo ponazarja z onomatopoijo značilnih glasov in z ritmom njene hoje: *Rac, rac, racman* . . .

Nasprotno pa verzi v Sto ugankah terjajo že kar bistro glavo, prenekatero so za otroke pretrd oreh; njih bistvo sloni na poosebljanju stvari in na pomenskem prenosu, v obliki so skrajno zgoščene: Pahorjevih 50 ugank. – V večkrat komponiranih pesmih zrele zbirke *Ciciban* Župančič ponazori preprosto otroško igro, spravi jokávo dete v dobro voljo, mu predstavi razposajene vrabce in smešno strašilo, nerodno hojo in neutrudno delo žebjarjev, opravilo in razne naloge zvonov na podeželju ter pojasni obnašanje medveda z ukradenim medom – pri tem spet nazorno pooseblja živali in reči, posnema njih značilne glasove (pri zvonovih v treh različicah z vokali i, a, o) in uveljavlja njih živahni ritem, v prizoru z medvedom pa imamo otroku lastno neizprosno vztrajno zaporedje vprašanj in odgovorov: *Dedek Samonog, Kadar se Ciciban joče, Vrabci in strašilo, Kroparji, Zvonovi, Medved z medom*. Med najbolj pogosto uglasbene spada tudi ena od dveh *Uspavank*: pesem ima jasno razvidno tridelno zgradbo, za uspavanje otroka navaja ptičjo perut, veslo pri čolnu in kito rožmarina (prvi dve ritmično muzikalno, tretje odorativno uspavalo), toda kot uspešno se izkaže le materino petje (s tem v otroku karseda nežno vzgaja ljubezen do nje).

Župančičeve pesmi za otroke so komponirane nekajkrat kot samospev s klavirjem, pogosteje pa kot zbori v raznih sestavah, navadno kot mladinski zbor; o izbiri za to ali ono možnost je vsakokrat odločala snov konkretne pesmi. Skladbe so nastajale po izidu Čaše in Pisanic že v času Novih akordov, po izidu 2. in 3. izdaje *Cicibana* v dvajsetih in tridesetih letih ter po 4. izdaji *Cicibana* po zadnji vojni.

In če se za konec in povzetek našega razpravljanja vrnemo k vprašanju v naslovu *Kaj v Župančičevi liriki je pritegovalo (utegnilo pritegovati) skladatelje?*, bo naš odgovor nekako takle: Že v dobi Novih akordov so mnogi segali po ljubezenski in razpoloženski liriki iz Čaše opojnosti in Čez plan; pritegovala jih je pesnikova hrepeneča, strastna in razbolena, včasih nekoliko drzna pa spet naravno resnobna erotika, z njo vred tudi mladostno moč razodevajoče pa znova v nemirno melanholijo se gubeče življenjsko občutje; takšna ljubezenska in razpoloženska lirika je bila za skladatelje privlačna, ker je bila neoromantična, moderna, emocionalno vznemirljiva ter je presejala in zavračala dotedanjo dostikrat konvencionalno slovensko liriko. Ob značilnostih prefinjene, včasih tudi malce rafinirane sodobne svetovljanske lirike pa so se skladatelji v Župančičevi liriki že od začetka srečevali

tudi s prvinnimi pristrčno preproste slovanske ljudske pesmi in s pridom segali po njih. Tedaj in v novejšem času je mnoge zamikala z naravo tesno povezana in domišljjsko živahna otroška lirika, v Pisanicah bolj nežna in otožna, v Cicibanu pa razposajeno radostna. Če se se na Župančičevo ljubezensko razpoložensko in otroško liriko skladatelji odzivali v komaj preglednem številu, skoraj množično, je njegova miselna, filozofska religiozna, socialna in domovinska lirika od Samogovorov dalje s praviloma daljšimi in zahtevnimi besedili zanimala le posameznike. Poleg snovi, čustev, fantazije in idej so skladatelje očitno pritegovale za Župančiča tako značilne muzikalne prvine: različno razgiban ritem, refereni in druge ponavljalne figure, preprosto posnemanje glasov iz narave in prefinjena uporaba ekspresivnih samoglasnikov in soglasnikov. In končno so morale najti pri komponistih odziv tudi druge tehnične posebnosti Župančičevega ustvarjanja: bleščeče svetle impresije in simboli iz narave, v otroških pa nazorne personifikacije, močni kontrasti v občutjih, značajih in položajih, ponekod nepričakovani finali in jasno razčlenjena zgradba. Zanimivo bi bilo seveda prikazati, kako so skladatelji te vsebinske in izrazne posebnosti Župančičeve lirike prenašali v svet glasbe in kako so isto pesnikovo umetnino občutili in posredovali različni komponisti. Ker pa so za glasbeno umetnost značilna čisto druga ustvarjalna sredstva in postopki kot za besedno, bi to zadnjo nalogo mogoč do kraja zanesljivo opraviti le nekdo, ki bi bil obenem poetolog in muzikolog.

Summary

UDC 886.3.09-14:929 Župančič O. : 784

WHAT INSPIRED COMPOSERS IN ŽUPANČIČ'S LYRICAL POETRY

Oton Župančič (1878–1949) belongs among those Slovene poets, whose texts were most frequently used by the composers from the period of the New Accords (1901–1914) until the post-World War Two period. They were particularly attracted by the refined, cosmopolitan and often also simple neoromantic love and meditative lyrics of the first collections *Čaša opojnosti* (1899) and *Čez plan* (1904). Župančič's lyrics for children were equally attractive for composers: the early ones from *Pisanice* (1900) and the more mature from *Ciciban* (1915). Only very few of them used Župančič's philosophically religious, social and patriotic lyrical poems from *Samogovori* onwards (1908). Apart from themes, feelings and ideas, composers were in Župančič clearly tempted by the musical elements (rhythm, iterative figures, onomatopoeia, expressive sounds) and technical particularities (impressions, symbols, personifications, contrasting, unexpected finales, a clear-cut structure) of his poems.

TINE DEBELJAK KOT LITERARNI ZGODOVINAR*

Literarni zgodovinar, kritik, prevajalec in urednik Tine Debeljak je na področju slovenske literarne vede od svojega zgodnjega začetka naprej (prvič je javno nastopil s prispevkom kot sedemnajstleten mladenič – gimnazijec) primer znanstvenika z zelo širokim spektrom zanimanja in znanja. Področja njegovega dela zajemajo kritiko, prevode in literarnozgodovinske študije v periodiki in knjižnih izdajah. Velik del njegovega interesa je veljal slovenskim književnostim, ki jih je predstavljal s prevodi temeljnih del in s študijami; posebej velja omeniti Debeljakovo raziskovanje južnoslovanskih književnosti, ki jim je posvetil cikel študij o pripovedni prozi in posebej o romanu (DiS 1933). Debeljak je bil dober poznavalec evropskih literatur in literarnih tokov in je svoje znanje pogosto vnesel v primerjalne analize pri spoznavanju slogovnih in motivnih lastnosti slovenske književnosti dvajsetega stoletja, kar mu je bilo v veliko pomoč pri določanju tipologije, ki se ji je posebej rad posvečal v raziskavah o razcepu stilnih smeri po prvi svetovni vojni in tudi v času rasti zdomske književnosti. Debeljakovo literarnozgodovinsko delo je raslo v času vzpona slovenske ekspresionizma, ki se mu je odzival s študijami in problemskimi analizami. Med prvimi njegovimi literarnimi ocenami je bila predstavitev pesnika Vojeslava Moleta ob izidu pesniške zbirke *Tristia ex Siberia* (Zora – Luč 1920), nato oznaka pesniškega dela Antona Vodnika (Mentor 1922/23), mladega Ivana Preglja (Križ na gori 1925) in vrstnika Srečka Kosovela. Tedanje literarno dogajanje, v katerega središče je Debeljak postavil prozo Ivana Preglja, je poimenoval »domačijski ekspresivni realizem« (DiS 1927), ki se mu zdi ustrezen pogoj za dobro literaturo, »ki kot naravna oblika življenja poudarja njegovo zdravje in etos« (L. Legiša, *Zgodovina slovenskega slovstva*, SM VI, 1969, 212).

Tine Debeljak je svoje kritike in literarne študije po večini objavljajl v *Križu na gori*, posebno tudi v *Domu in svetu*, krajše ocene pa v časopisu *Slovenec*, kjer je bil urednik za kulturo. V tem času je Debeljak pogosto opredeljeval svoja estetska izhodišča, med katerimi je zanimiva misel, da umetnostni zakoni niso odvisni od ideološke presoje, da so torej drugačni od vseh drugih, kar je zapisal v članku *Naše kritično stališče* (*Slovenec*, 1935; F. Zdravec, *Zgodovina slovenskega slovstva* 1972, 7. knj. 18). V dvajsetih letih je Debeljak tudi živo posegal v polemike o naravi sočasnih stilnih tokov in ob podobi slovenske književnosti. Ločil je dvoje realističnih smeri: metafizični realizem, kot ga je gojila struja »križarjev«, in novi realizem v *Mladini*, po Kosovelu imenovan tudi mistični novi realizem. Debeljaka je posebej zanimal metafizični realizem, o katerem je pisal v študiji o Srečku Kosovelu (*Križ na gori* 1926/27). Vrh prvega obdobja Debeljakovega literarnozgodovinskega dela je vsekakor njegova monografska študija o literarnem delu Ivana Preglja (DiS 1933), ki je bila napisana ob pisateljevi petdesetletnici.

Študija kaže metodološke značilnosti, ki jim je bil Debeljak zvest tudi v poznejših znanstvenih razpravah in študijah. Na osnovi natančno predstavljenega biografskega, bibliografskega, kritičnega in korespondenčnega gradiva je oblikoval pisateljev portret v razsežnostih njegovega človeškega duhovnega razvoja in njegove umetniške rasti; z izjemnim občutkom za prepoznavanje temeljnih sestavin Pregljevega umetniškega dela presoja posamezna besedila, jih vrednoti in včasih tudi polemizira z avtorjem, ko najde slabotna mesta

* Referat na simpoziju o dr. Tinetu Debeljaku (Škofja Loka 1903 – Buenos Aires 1989), Škofja Loka 19. 10. 1990.

v njegovem ustvarjanju. Ob navdušenju pa Debeljak z zanosom poudarja Pregljevo umetniško moč in pomen za slovensko književnost.

Študija o Preglju je v tem času eno izmed izstopajočih literarnozgodovinskih dejanj ter postavlja Debeljaka ob Franceta Koblarja in Ivana Prijatelja.

Ob spremljanju slovenske književnosti dvajsetih in tridesetih let se je Debeljak na svojstven način opredeljeval do domala vseh literarnih pojavov, ki jih je presojal z umirjenim tradicionalističnim estetskim nazorom. Njegov ideal je bila ustaljena, slovenski duhovni dediščini zvesta pesniška smer. Menil je, da razgled po moderni evropski literaturi ne bi smel izriniti temeljne slovenske tradicije v literarni snovi in formi. Zato je izjemno cenil poezijo Josipa Murna, katerega vpliv je z veseljem opazil pri mlajših generacijah, in se navduševal nad polnostjo Kocbekove poezije.

Zanimiv je Debeljakov odnos do ekspresionizma, do katerega je bil kritičen. Prepričan je bil, da je potrebno ekspresionizem premagati in književnosti omogočiti stik med duhovnim in realističnim. Model takega ravnotežja je našel v Prešernovi, Kettejevi in Balantičevi poeziji, kar se je posebej izrazilo v študiji o Balantičevem Vencu sonetnih vencev (DiS 1944).

Debeljakovo delo se je na prelomnici njegovega življenja in dela izoblikovalo v več drobnih študij o pisateljih iz katoliškega literarnega kroga. S posebno naklonjenostjo je pisal o Stanku Majcnu, Narteju Velikonji, večkrat o Balantičevi poeziji, ki se ji je posebej posvetil ob nastajanju pesniške zbirke Muževna steblika (1942) in ob izdaji zbirke »V ognju groze plapolam«, 1944.

Čisto teoretične razprave so bile Tinetu Debeljaku sicer tuje (Smolej, Zgodovina slovenskega slovstva, SM, VII, 1971, 338) in jih ni načenjal, z izjemo, ki jo je narekovala medvojna situacija, v kateri se je znašla skupina katoliških pisateljev in intelektualcev. Tako se je izpovedal v članku Duh medvojne književnosti (Zbornik zimske pomoči 1944):

»Vsa ta književnost, ki je nastala v razdobju, za katero so nekateri razglašali brezpogojni kulturni molk, nima samo svete naloge, vezati kontinuiteto s slovenskim leposlovnim ustvarjanjem prejšnjih dob ter tako vzdrževati svetli plamenček kulturnega delovanja iz roda v rod, iz lepih dob v čas tegobe in smrti, iz dni vriskajočih polnih grl v čase pridušenega jecljanja, temveč ima tudi dolžnost do duhovno dediščino dopolnjevati, organsko razvijati in jo pripravljati za izrazilo novih razmer in novega duha, ki veje v nas in čez nas« (Smolej: 259).

V nadaljevanju se dotika stilnih vprašanj, ko pravi: »Ta čas namreč ne prenese tistega eksperimentiranja, kakršno je bilo v slovenskem slovstvu v preteklih dvajsetih letih. Tedaj je bil na eni strani značilen beg iz življenja v zamaknjenost onostranstva, neki solipsizem, na drugi pa tostranska zamaknjenost v zemljo, v sodobnost, v skrajnji materialistični kolektivizem. Prva smer je prevladovala v prvem desetletju (poezija) . . . Drugo desetletje je ob glavnem viru navdiha, stvarnosti, dalo epiko. Usmerjena je bila v sodobnost, ki jo je hotela po svoje, izvorno oblikovati po svojih težnjah: bila je izrazito smotrna, vsa težeča po prelomu s konservativnostjo in slovensko tradicionalnostjo, hlepeča . . . po novem človeku, po novem rodu, po novi uglasitvi svetovnega razglasja . . . Ni vedno tvorna samo naprednost in modernost za vsako ceno, temveč je tudi tradicija duha, to je – življenje naroda.

. . . Realistična tradicija prejšnjih pisateljev mojstrov je postala zopet živa, to je plodna za nov čas, ki je začutil sorodnost z njo, ne da bi postal nazadnjaški . . . Z uravnoteženjem nasprotij je namreč povezana sprememba ustvarjajočega duha, vsebina in oblika.« (Smolej: 261)

Debeljak v tem članku, v katerem se je njegova literarnonazorska misel zgostila do največje mere, poskuša najti vizijo prihodnjega razvoja slovenske književnosti ter ji napoveduje: »Iz tendence tragičnega razkroja v tendenco idiličnega skladja, iz pesimizma v optimizem, iz moralnega razkroja v poudarek dobrega človeka, iz socialnega upora v hvalnico povezanosti vseh družbenih slojev in ljubezni, iz bega v mesto v poveljevanje dela na zemlji, skratka: osnovna vera v človeka kot slabega, kot človeka-živali se je spremenila v vero v dobrega človeka . . . to je moderna revolucionarna prvina, kot rešitev iz težav našega časa, ki proti razkrajanju človeške in slovenske skupnosti pa moralnega idealizma zopet hoče zidati na temelju žlahtne podobe slovenskega človeka, njegove privezanosti na domačo moralno in religiozno tradicijo.«

Debeljak je tako oblikoval svoja idejna in estetska načela, na katerih temeljijo tudi njegove literarnozgodovinske sodbe in kritična stališča do časa, ko se njegovo delo prevesi v drugačne, dramatičnejše okoliščine, v katerih pa se je njegova ustvarjalnost domala brez prekinitve, le z večjo pozornostjo do lastnega pesniškega ustvarjanja v prvih letih po vojni, ohranila in razvijala naprej.

V Buenos Airesu je v okviru Slovenske kulturne akcije nadaljeval raziskave Balantičeve poezije (Pesmi, 1956) ter kot urednik opremil s študijami vrsto knjižnih izdaj Narteja Velikonje, Stanka Kocipra, Ivana Dolenca, Ivana Hribovska, Franceta Kunstlja, Stanka Majcna, Mirka Javornika, Ivana Preglja in drugih.

S Francetom Papežem sta pripravila obsežno Antologijo slovenskega zdomskega pesništva (1980), v kateri je Debeljak pripravil biobibliografske podatke o avtorjih. Tudi prevode je Tine Debeljak pogosto pospremil z opombami in spremnimi študijami (Dante, Jose Hernandez, Puškin idr.), še posebej pa je pomembno Debeljakovo delo, ob katerem je, kot nekoč v Domu in svetu, spodbujal tudi zdonsko ustvarjalnost. Bil je natančen kronist literarnega ustvarjanja v zdomstvu. To potrjujeta študiji Panorama slovenskih leposlovnih ustvarjalcev v emigraciji (Koledar – Zbornik svobodne Slovenije, 1955) in predvsem obsežni pregled Trideset let zdomske emigracijske književnosti (Zbornik svobodne Slovenije, 1973/74).

Pregled zdomske književnosti obsega ustvarjalnost po vseh celinah, kjer živijo razseljeni Slovenci, od Evrope, Amerike, Azije in Avstralije. Gradivo je razporejeno po krajevnem načelu in z bibliografsko natančnostjo, upošteva leposlovje, časopise in druge tiske »tistega dela naroda, ki je pred tridesetimi leti v bedi in ponižanju zapuščal domovino« (Trideset let . . . ZSS, 381). Ob predstavitvah pisateljev presoja njihovo delo s spoštljivo previdnostjo, nihajoč med subjektivno prizadetostjo in strokovno utemeljenostjo. To dokazuje na primer Debeljakovo navdušenje nad črtico Potni list Mirka Javornika, ki jo imenuje »morda najmočnejšo literarno stvaritev emigracije«. Posebej se Debeljak navdušuje tudi nad Mauserjevim romanom Ljudje pod bičem in Spomini svetovnega popotnika Andreja Kobala; presoja, kdo sodi v zdonsko književnost ter v krog priteguje tudi pisatelje, ki jih usoda sicer ni povezala s povojnimi begunci, a so kasneje svoje delo povezali z zdonskimi publikacijami.

Pregled obsega dragoceno gradivo za študij in zelo zanimive tipološke oznake zdomske književnosti:

»Tako v emigracijskem slovstvu prihaja do izraza ustvarjanje v svobodi duha in slogov: od tradicionalnega domačijstva do baročno nabrekliga historizma, družbenega sodobnega romana, ameriškega cowbojstva in fantastičnega vizionarstva, do pesniškega impresionizma in razpoloženskih razčustvovanj v metafizično filozofsko pesem in besedni konstruktivi-

zem, od političnih rapsodij do prigodniških epistol, od poročevalskega kramljanja »pod lipo« do svetovljanskega eseja, od revolucijskih dogodivščin do podob mednarodnega svetovnega položaja, od potopisov do filozofskih razprav: vsi odenki duhovnih naporov so prisotni v emigracijski književnosti.« (ZSS, 1973/74, 434)

Na koncu dodaja: »Tako je to književno ustvarjanje celota in enota zase in kdor jo bo vrednotil, jo bo zmož - če ji hoče biti pravičen - vrednotiti iz nje same: pa tudi če bodo merila drugačna, je vendarle v njej marsikaj, kar se lahko meri s kvalitetnimi dosežki v domovini in v svetu. Kvantiteta pa naravnost preseneča.«

Debeljak v teh študijah nekoliko ostreje polemizira ob odzivih, kakršne doživlja zdomska književnost v domovini, oziroma ob vrednotenju zdomske književnosti v Sloveniji.

Med Debeljakovimi novejšimi študijami zavzema posebno mesto predstavitev poezije Karla Mauserja ob izdaji zbirke Zemlja sem in večnost, ki jo je Tine Debeljak pripravil ob prvi obletnici pesnikove smrti (1978). Občutenost in sugestivnost tega prikaza je zanimiva zato, ker jo opredeljuje prijateljstvo in skupna usoda; študija vsebuje detajle iz biografije in umešča Mauserjevo poezijo v slovensko književnost. Ko Debeljak analizira metaforiko in verz Mauserjevih pesmi, odkriva tudi temeljno filozofijo vsega pesnikovega literarnega dela. Strogi znanstveni dikciji se tu pridruži poetični izraz, s katerim avtor poudarja predstavo Mauserjeve poezije: »Samo hipna občutja so. Domisleki. Bežni zapisi trenutka. Pesniški dnevnik, kakor bi lahko imenovali to ustvarjanje. Pa so vendarle lirična stvaritev, biblijsko preprosta, pa silna v rahli čustvenosti srca, ki tudi v bralcu najde v srce z estetskim ugodjem in človeško plemenitostjo. Tako rahlo je to pesniško slikanje, da bi lahko govorili ob njem o pastelnih tihožitjih, o s svinčnikom zarisanih skicah navdihov, pa tudi o whitmanskih himničnih trepetanjih travnih bilk in o jedrski nabitosti razpoloženja, ki včasih skoraj v obliki parvrstičnih japonskih 'hajkajev' odkrivajo brezbrežne razsežnosti. Perspektive večnosti.« (K.M., Zemlja sem in večnost, 1978, 143)

Literarnozgodovinsko, uredniško in kritično delo Tineta Debeljaka obsega po delni bibliografiji, ki je bila sestavljena 1968, čez 50 knjižnih izdaj. Njegovo delo je torej izredno obsežno. Ob dejstvu, da je nastajalo v drugi polovici njegovega življenja v izrednih okoliščinah, vzbuja še večje spoštovanje. Debeljakove najboljše študije o literarnem ustvarjanju, posebno tiste, ki so posvečene delu Ivana Pregelja, Franceta Balantiča in zdomskim pisateljem, še posebej utrjujejo pomen njegovega dela za slovensko književnost in literarno zgodovino.

Summary

UDC 886.3.09:929 Debeljak T.

TINE DEBELJAK AS A LITERARY HISTORIAN

According to the partial bibliography of Tine Debeljak, collected in 1968, his literary-historical, editorial and critical work comprises over fifty books. His *oeuvre* is therefore extremely extensive. Taking into account the fact that it emerged in the second half of his life in extraordinary circumstances, his work becomes even more awe-inspiring. Debeljak's best studies about literary creativity, especially those that discuss the work of Ivan Pregelj, France Balantič and Other emigrant writers, particularly stress the significance of his work within the context of Slovene literature and literary history.

JANKO KOS: LITERARNE TIPOLOGIJE

Ljubljana: DZS, 1989, 115 str. (*Literarni leksikon*; 34)

Literarne tipologije, štiriintrideseti zvezek Literarnega leksikona in sedmi izpod peresa Janka Kosa, je tehtno teoretično delo z dveh vidikov. Prvič je delo, ki se loteva problemov literarnih tipologij v njihovem odsliskavanju določenega trenutka v razvoju evropske znanosti in filozofije, metafizike in metodologije posameznih ved. Drugič je delo, ki nudi izjemne možnosti povezovanja strogo znanstvenih spoznanj te ali one veje teorije s procesom izobraževanja predvsem na srednješolski stopnji. (Vloga dela v študiju na visokošolski stopnji izhaja iz prve točke.)

1. Po uvodnih opozorilih na skromno bibliografijo o predmetu in na dejstvo, da se dosedanje obravnave večinoma lotevajo problemov literarnih tipov v okviru širših pogledov (filozofske, psihološke, formalnoanalitične tipologije), se avtor loti najprej pregleda nekaterih sodobnih del s tega področja (Walzel, Petersen, Welles/Warren, Markiewicz itd.), s tem da poleg neslovenskih upošteva tudi slovenske avtorje (Kelemina, Ocvirk, Kos). Sledi opredelitev pojma *tip* (njegova poglobljena posebnost je »ta, da ne meri na količino in obseg /.../ skupin, ampak na kakovost, strukturo in notranjo zgradbo njenih členov« (str. 11)). Tako pojmovan izraz tip je našel svoje mesto v najrazličnejših vedah (sociologija, psihologija, umetnostna veda). Literarna *tipologija* se torej veže na pojem tipa, ki pa nosi v literarni vedi še tudi povsem specifična obeležja, npr. določena dramska oseba kot tip (Molièrova dramatika). Literarna tipologija se neredko povezuje s tipološkimi sistemi filozofije, pa tudi psihologije, kar nudi temelj za njihovo delitev po predmetnem in hkrati metodološkem vidiku. Tako se literarne tipologije razvrščajo v dve veliki skupini: »prva zajema historične in druga ahistorične; znotraj ahistoričnih pa kot poseben pododdelek razločuje ciklične tipologije« (str. 16). Historične temeljijo na omejenem historičnem gradivu, ostajajo sistemsko odprte in pogojne, npr. Kmeclova tipologija romana, Paternujeva tipologija slovenske romantike. Ahistorične tipologije so manj številne, a hkrati tudi bolj problematične, ker želijo biti univerzalne, kar pomeni, »da se njihovi tipološki pojmi lahko uporabljajo v obravnavi kateregakoli časovnega odseka« (str. 20). Omenjena je tudi posebnost cikličnih tipologij, katerih tipološki pojmi se ne pojavljajo zares sinhrono, ampak »drug za drugim v zmeraj enakem poteku časovno ponavljajočega se cikla« (str. 21).

Tipološke zametke je najti že zgodaj: Platonov nauk o dveh tipih pesnikov in treh govornih načinih (»idealni«/»realni«; čisti/posnemovalni/mešani govor) in Aristotelovo povzetje Platonovega tipološkega zasnuka, a na drugačni podlagi, v nauku o treh tipih pesnikov (po Gantarju tri pesniške možnosti: objektivni realizem, subjektivizem in idealizem) ter dveh tipih besedne umetnosti (»realni« in »idealni«) nadomesti Horacova v celotnem srednjem veku aktualna normativna poetika, ki pesnika in njegov namen opredeli z bralcem in vsebuje naslednjo tipologijo: pesnik, ki bralcu koristi, pesnik, ki bralca razveseljuje, in tretji tip, ki sočasno koristi in razveseljuje (dulce et utile). V srednjem veku se oblikuje še formalno-analitična tipologija, oprta na nauk o treh govorniških stilih, ki se je navezoval na antično retoriko; okoli leta 1200 se trije stili povežejo z njim ustrežajočimi predmeti, nauk pa dobi grafično podobo v t. i. Vergilovem kolesu. Ta tipologija je pomembna v tem, da je »v svoji srednjeveški obdelavi prvič uvedla v sistematiko stilnih tipov sociološke vidike, čeprav še v naivni in preprosti podobi« (str. 33). Zanimivo usodo doživlja tudi pojmovna dvojica klasično/neklasično: od pojavitve v starem veku (kanon prvovrstnih avtorjev) ima klasika izrazito normativen predznak, ki se ne zmanjša do romantike; šele ta »ji je odvzela vrednostni predznak s tem, da je obno kot posebno enakovredno obdobje postavila romantično poezijo« (str. 36) – tako tudi pri Heglu, kljub v njegovih predavanjih znova dodeljenemu višjemu vrednostnemu pomenu. Normativne implikacije nato znova dobijo veljavo pri Sainte-Beuvu, pa še pri T. S. Eliotu. Enakovrednost tipoloških dvojic uvede v literarno tipologijo prvi Schiller (tj. v razmejevanju naivnih in sentimentalnih pesnikov) – prava ahistoričnost se kaže v njegovem uveljavljanju tipološke delitve pesnikov na realiste in idealiste, delitve, ki je neodvis-

na od zgodovinskih sprememb; ta dvojica je inspirativna za mnoge tipologe po Schillerju, njena vplivajska moč je razvidna iz tipologije O. Ludwiga, ki ji pridoda še tretji člen: naturalizem.

Vrednostna dimenzija členjenja idealizem : realizem : naturalizem se uveljavi v normativnih poetikah 19. stol., pri Kleinpaulu in Gottschallu, ti trije ahistorični tipi pa začno izgubljati teoretično vlogo v »klasični« dobi literarnih tipologij (str. 51), ko se umaknejo tipologijam, ki temeljijo na iracionalistični filozofiji, težiče pa se »s spoznavnega ali etičnega področja premakne na estetsko raven« (str. 52). Sem sodi Nietzscheva tipologija (apolinično : dionizično), Diltheyeva tipologija svetovnih nazorov, Wölfflinova formalnoanalitična tipologija, pa še Strichova in Walzlova; z zadnjim se »konča doba velikih literarnih tipologij, segajoča od začetka stoletja do leta 1930« (str. 61). Toda pojavi se vrsta tipologij, ki razpoznavno in klasifikatorsko moč črpajo iz psihologije, psihiatrije in fiziologije (Müller-Freienfels, Kretschmer), na drugi strani pa v okviru marksistične literarne vede nastaneta tipologiji Lukácsa (realistični : nerealistični tip literature) in Timofejeva (realizem : romantika : socialistični realizem, s tem da je tip realizem izrazil ahistoričen, najvišji /vrednostni predznak!/ pa je socialistični realizem). Drugače spet E. R. Curtius (klasika : manierizem kot temeljni obliki literature vseh časov) in tiste tipologije, ki se naslanjajo na strukturalno jezikoslovje, semiotiko in informacijsko teorijo, npr. Jakobsonova (metaforični : metonimični princip) – in po njem Lodge, ali Lotmanova (estetika istovetnosti : estetika nasprotnosti). Janko Kos kritično prikaže, v čem se take tipologije nujno končajo v parcialnosti, celo poljubnosti in normativnosti, oziroma ostajajo abstraktno-formalne.

Sledi prikaz razvoja problematike pri Slovencih, od začetkov pri Zoisu in Prešernu ter Čopu k Macunu, ki je v slovensko literarno vedo uvedel literarno tipologijo prvi; Macun si je za zgled jemal Kleinpaulov nauk, razločuje pa med »staro klasičnim« in »romantičnim«. V drugi polovici 19. stol. na Slovenskem nastane nekaj pojmovanj idealizma in realizma, ki se jim pridruži še naturalizem – tipološko nasprotje med temi pojmi poskusijo v literarni polemiki osvetliti Stritar, Mahnič in Celestin, tako da je »literarna tipologija te vrste dobila na Slovenskem izrazito vrednostno-normativno funkcijo in aktualno polemičen pomen« (str. 80). V času moderne nastane Prijateljeva tipologija (prava umetnost : nižja umetnost, s tem navezava na Čopa), ki pa je vrednostno-normativna. Sledi tipologija J. Kelemine (oživljena trojica realizem : naturalizem : idealizem), ki jih avtor skrči na opozicijo realizem : ne-realizem, tako tudi pri Iz. Cankarju (osnova je umetnikov odnos do sveta in ob tem formalna analiza), kar je podlaga za njegov ciklični tipološki sistem. Janko Kos nato preko Ocvirkovega in Merharjevega prispevka v Levstikovem zborniku, ki se naslanjata na tipološke pojme iz območja psihologije, ter Zihnerlove razprave, ki se naslanja na marksistično tipologijo, preide na obravnavo lastnega tipološkega poskusa – njegova ahistorična tipologija temelji na treh tipih: hermetizmu, verizmu in klasiki. Ti obstajajo »v slehernem obdobju, smeri ali toku, se pravi v obliki sinhronije« (str. 95), čeprav so omejeni s historičnostjo, so »korelati socialnozgodovinskih struktur« (str. 95). Tipe določi predvsem glede na bralstvo in avtorje, kar je dopolnitev opredelitev treh tipov iz *Očrta literarne teorije* (1983), kjer so verizem, hermetizem in klasika opredeljeni fenomenološko, to je iz razmerja med spoznavno, etično in estetsko razsežnostjo literarno-umetniške strukture.

2. Uporabnost *Literarnih tipologij* v šoli, pri pouku književnosti, se kaže v naslednjem:

1. V razmejevanju ahistoričnega pojma od historične literarne smeri – ahistorično je namreč (po Lukácsu) realist tudi Homer – s tem pa vzpostavljane sistema literarnozgodovinskih pojmov, ki so vezani zgolj na določeno obdobje literature; zdi se namreč, da je ahistorična raba problematična in kot taka presežena. *Literarne tipologije* so dragocen priručnik za izdelavo seminarskih nalog – kolikor se le-te dotikajo pojmov realizem, klasika, romantika – prav s svojim prikazom ahistoričnih rab omenjenih pojmov. (S tem v zvezi velja opozoriti na pregledno sestavljeno stvarno kazalo.)

2. Delo prikazuje povezanost literarnoteoretičnih metod in filozofije, znanosti ter metafizike določene dobe – s tem je dragoceno vodilo v razpravljanje poetika : konkretna družbena stvarnost.

3. Nenazadnje nas *Literarne tipologije* opozarjajo na danes še prisotno ahistorično uporabljanje sicer historičnih pojmov, npr. realistična proza tega ali onega sodobnega pisatelja; delo torej posredno opozarja na nujno »samorazsvetljevanje« neke stilne oznake v njeni zgodovinski pogojenosti.

Po vsem tem najbrž ne more biti dvoma, da so *Literarne tipologije* delo, ki kot relevantna znanstvena razprava zasluži bralno pozornost in razmislek ob razgrnjeni problematiki.

Igor Saksida
Filozofska fakulteta v Ljubljani

RAZKRIVAJOČA SE SKRIVNOST POSTMODERNE

Aleš Debeljak: *Postmoderna sfinga. Celovec, Salzburg; Wieser 1989, 131 strani.*

Potem ko je slovenske kulturne revije v začetku osemdesetih let preplavila množica prispevkov o premikih v sodobni kulturi in umetnosti, povezanih s pojmom postmoderna in postmodernizem, in je bil s prevodi tujih besedil o tej temi, ki jih je zavestno gojila revija *Problemi-Literatura*, omogočen tudi množičnejši vpogled v tuje ugotovitve, smo ob koncu desetletja dobili še samostojno knjižno delo o tem, *Postmoderno sfingo* Aleša Debeljaka.

Avtor, ki je doslej zbujal zanimanje s svojim pesniškim delom, zbranim v treh pesniških zbirkah, se v novi knjigi sicer ukvarja s teorijo, ki pa ni brez zveze z njegovo poezijo, v kateri je že pokazal, da je sprejel marsikatero tezo iz razprav o postmodernizmu, kar dokazuje, da jih je spremljal z resnično »intelektualno vznemirjenostjo«, kot pravi v uvodu h knjigi. Rezultate te vznemirjenosti je mogoče opaziti tudi v njegovi knjigi kritičkih in esejističnih besedil iz leta 1988 *Melanholične figure*, vendar je ta nastajala v času, ko je bil – kot sam pravi – še prepričan, da predstavlja postmoderna »radikalen prelom z modernim družbenim projektom«. Prav teza, da dogajanje v sodobni kulturi predstavlja hkrati kontinuiteto in diskontinuiteto moderne, je osnova za raziskavo v *Postmoderni sfingi*. V njej se prepletajo sociološki, filozofski in literarnozgodovinski pogledi na postmoderno kot »epohalni pojav« ali, če uporabim še en avtorjev izraz, »duhovno-zgodovinsko strukturo« in na postmodernizem kot umetnostni izraz. Že to ločevanje je za smiselno obravnavo nujno, saj so terminološki nesporazumi pogosti, predvsem pri določanju postmodernizma.

Razprava o tem, opozarja Debeljak, se je namreč začela v okviru arhitekture in literarne teorije ameriškega kulturnega prostora zgodnjih 60-ih let, kjer so pri razmišljanju izhajali iz tamkajšnjega položaja umetnosti: »Razloge za to je bržkone iskati v zgodovinskem dejstvu, da prav specifična varianta prisvojitve dosežkov evropskega modernizma, ki so jo izpeljali ameriški pisatelji 'izgubljene generacije', slikarji abstraktnega ekspresionizma, itd., pomeni za ameriški kulturni horizont prvo zares etabliirano in institucionalizirano umetnost s svojimi galerijami, muzeji in študijskimi kurzi na univerzah. Iz tega izhaja spremenjena optika kritične analize, ki vidi v odskoku od izpostavljenega umetnostnega koda že kar legitimnost za vsakršne 'post' oblike umetniškega izraza in kulturne ekspresivnosti«.

Debeljak se tudi ne strinja s trditvijo ameriških kritikov 60-ih let, da sodi ameriška proza t.i. metafikcije – pri nas znana tudi po zaslugi Aleša Debeljaka, ki je bil urednik slovenske izbora iz metafikcijske proze iz leta 1988 – v postmodernizem, ampak jo postavlja še v ultramodernizem. Ta trditev je provokativna tudi s stališča slovenske literature, saj se je tudi pri nas pojem postmodernizma navezoval na ameriško izvorno in slovensko inačico metafikcije. Debeljak svojo tezo utemeljuje z ugotovitvami, da metafikcija še vedno upošteva modernistično zavest o arbitrnosti začetka in konca in o poljubnih menjavah strukture ter ne omogoča bralcem identifikacijskega življenja, katarze in estetskega doživljanja. Je treba torej Debeljakovo kritiko ameriškega pogleda na metafikcijo (ki jo izreče tudi ob estetskih razpravah Bella in Lyotarda) razumeti kot povezovanje postmodernistične umetnosti s predmodernistično? Res, da v metafikciji opaža novost, za katero meni, da izhaja iz postmodernega pogleda na umetnost, in sicer vključevanje referenc iz množične kulture, vendar za osrednjo značilnost postmodernistične umetnosti postavlja renovacijo, nasprotje inovacije.

Načelo renovacije pomeni, da so pri nastanku umetnine razpoložljive vse umetnostne tradicije, vključno z modernizmom, kar pa ni gola imitacija preteklih stilov, saj je »prisvojitvev preteklosti prelomljena skozi sedanji trenutek«. V tem smislu je postmodernistična umetnost lahko tudi kontinuiteta modernistične, ne nadaljuje pa notranjega določila modernizma, in sicer inovacije, ki jo Debeljak opisuje tudi z Adornovo zahtevo po uporabi »najnaprednejšega umetnostnega materiala«. Ali: »Najpomembnejši element umetnine ni več neka brezkompromisna fiksacija na formo kot plod vsakokratnega umetnikovega napora, tj. na formo kot inovacijski imperativ.« Postmodernizem pa Debeljak še na enem mestu povezuje s kategorijami predmodernistične umetnosti, ko pravi, da postmoderno umetnost »označuje povratak k reprezentaciji, objektu, prezenci, harmoniji itd.«

Prav ta teza pa je podana na način, ki je značilen za knjigo. Izrečena je suvereno, celo brez kakršnekoli reference, a samo kot obrobna opomba in čeprav prinaša kategorije, ki so po mojem mnenju vredne upoštevanja, te tudi kasneje niso natančneje pojasnjene oziroma soočene z drugimi sorodnimi kategorijami, ki jih navaja v sklepnem razdelku *Svobodna razpoložljivost tradicij*: lepota oblik, sporočilna

prepričljivost, identifikacijske točke, občutljiva kompozicija, čutno ugodje in analitična kontemplacija. Značilnost sloga *Postmoderne sfinge* je namreč v tem, da obravnava nikjer ne zdrsnje v drobnogledno analizo. Zadoščajo že potrjena spoznanja, ki jih Debeljak kombinira iz vrste domačih in tujih del, predvsem novejšega datuma. S tem je postal Debeljak posrednik sodobnih pogledov in v tem smislu je knjiga zelo informativna. Nekoliko manj sicer za redne bralce *Problemov-Literature*, revije kroga mladih literatov, v katerem je od vsega začetka imel pomembno vlogo tudi Debeljak, in v kateri je bilo objavljenih kar nekaj tekstov, ki jih Debeljak navaja in komentira tudi v *Postmoderni sfingi*. Za slog te knjige pa je značilna tudi nedoslednost pri opisu poteka dela, saj se »znanstveni aparat« opredeljevanja hipotez, pregleda dosedanjih obravnjav problematike, definiranja terminov, napovedovanja argumentacije ali sklepov pojavlja le razdrobljeno. Tako se zgodi, da spoznamo najprej sklep, ki nas, izražen povsem samoumevno, zadene kot strela z jasnega, potem pa je nekeje v nadaljevanju besedila spet brez izrecne najave pojasnjen. Prav argumentacija je, predvsem v tistih delih, kjer se povezuje sociološki in filozofski pogled, pogosto nejasna. K temu prispeva še velikokrat brez potrebe zapleten in gostobeseden način izražanja.

Knjiga želi, kot sem že omenila, opredeliti tako rabo pojma postmodernizem za sodobni umetnostni izraz kot pojma postmoderna za oznako dobe. Slednjega povezuje s sociološkimi določili postindustrijske, kibernetične družbe ter komentira ob filozofski polemiki med Habermasom in Lyotardom iz začetka 80-ih let, v kateri prepoznavamo ideje, ki so v osemdesetih letih dobile domovinsko pravico tudi pri nas, opazne pa so tudi v velikih družbenih spremembah v Vzhodni Evropi (odrekanje pretenzije na absolutno resnico, pravica do drugačnosti). Opozarja pa tudi, da izraz postmoderna izhaja iz filozofskega pojma moderna, ki označuje tisto smer evropske kulture, ki jo je začel Descartes v 17. stoletju. In šele, ko se zavedamo, da želi razprava o postmoderni označiti (pospešiti, usmeriti?) bistveno spremembo 300-letne usmeritve evropske kulture, spoznamo njeno pomembnost (vsaj tisto, ki si jo pripisuje sama). Sprememba ali diskontinuiteta moderne se kaže kot preobrat iz »moderne pravice razsvetljenskega subjekta, da je (v središču sveta) in da se kot tak izrazi« v »pravico drugačnega, da se pokaže kot drugačno«. Na kontinuiteto moderne pa Debeljak pokaže s pogledom na socialni položaj umetnosti od 18. stoletja do vključno avantgarde. V vseh teh obdobjih prav tako kot v postmoderni opaža avtonomni položaj umetnosti.

Debeljakova knjiga tako predstavlja poskus povezovanja pogledov različnih strok na sodobno kulturo, a hkrati že opozarja na nevarnost takega početja, predvsem zaradi neenakovrednosti na videz sorodnih terminoloških oznak. Prav zaradi široko predstavljene problematike bo verjetno pritegnila k branju marsikoga, ki želi spoznati osnovne poglede na sodobno družbo in kulturo. V Debeljakovi predstavitvi umetnosti tega časa pa že lahko najdemo značilnosti ne le tujih, ampak tudi slovenskih umetnostnih del iz druge polovice osemdesetih let.

Vita Žerjal
Nova Gorica

SLOVENISTIKA V LETU 1989

Bibliografski pregled

BIBLIOGRAFIJA

Sedej, Danijela: Anton Ingolič – bibliografija. – *Otrok* in knjiga 27/28 (1989), 126–129.

Knjižne izdaje, uprizoritve, prevodi del za otroke.

Šimenc, Stanko: Bibliografija del o teoriji pouka slovenskega jezika in književnosti v osnovni in srednji šoli 1977–1987. – *JiS* 35 (1989/90), 43–44.

JEZIKOSLOVJE
IN LITERARNA ZGODOVINA

Lenček, Rado L.: Prizadevanja ameriških slovenistov. Novembrsko zborovanje Society for Slovene Studies. – *NRazgl* 38 (1989), 739–740.

Novak Kajzer, Marjeta: Ameriška družba za slovenske študije. – *Slovenski koledar* 1989, 122–124.

Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Mednarodni simpozij v Ljubljani od 29. junija do 1. julija 1988. Ljubljana, Filozofska fakulteta 1989. 391 str. (Obdobja. 10.)

Vsebina je v tej bibliografiji izpisana.

Orožen, Božena, Marija Končina: Celjsko Slavistično društvo pred vstopom v 30. leto. – *Celjski zbornik* 1989, 175–185.

Rus, Vida: *Curs introductiv de civilizatia, literatura si limba slovenă*. Bucuresti, Facultatea de filologie, Catedra de limbi slave 1989. 134 str.

JEZIKOSLOVJE

Babić, Stjepan: Upotreba instrumentala u slovenskom i hrvatskom književnom jeziku. – *SR* 37 (1989), 103–108.

Bajt, Miro: Zgledi narečnega izrazja. – *Loški razgledi* 36 (1989), 109–112.

Ravni, Sv. Lenart, Martinj vrh.

Baudouin de Courtenay, Jan Niecisław: *Dzieła wybrane*. Tom III. Warszawa, Państwowe wydawnictwo naukowe 1989. 513 str.

Vsebuje dela o slovenski dialektologiji, z uvodom Tine-ta Logarja Jan Baudouin de Courtenay – dialektolog slovenski na str. 11–18.

Bennett, David C.: Ablative-locative transfers: Evidence from Slovene and Serbo-Croat. – *Oxford Slavonic papers* n.s. 22 (1989), 133–154.

Berishaj, Nikollë: Albansko-slovenski in slovensko-albanski slovar = Fjalor shqip-slllovenisht dhe sllovenisht-shqip. V Lj., CZ 1989. 436 str. Vsebuje tudi: Oris albanske slovnice, Vsakdanji pogovor.

Bernik, France: Janko Jurančič. (1902–1989). – *NRazgl* 38 (1989), 721.

Bolta, Marija: Besednozvezna zgradba v vezalno- navezovalni teoriji. – *Znanstvena revija (Maribor)* 1 (1989), št. 2. 147–158.

V slovensčini in angleščini.

Brezovnik, A.: Izrazi v varilni tehnologiji. – *Varilna tehnika* 38 (1989), št. 1, 28.

Cvetko Orešnik, Varja: Slovenskost Brižinskih spomenikov in nekatere novejšje hipoteze o njih. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 35–50.

Čar, Janko: Razvrstitev stavčnofonetičnih prvin v umetnostnem besedilu glede na teorijo in interpretacijo. – *JiS* 34 (1988/89), 192–197.

Čok, Lucija: Dvojezičnost v slovenski Istri. – *Primorska srečanja* 13 (1989), 911–912.

Derbyshire, William W.: Remarks on new homomorphs and homoforms in Modern Slovene. – *SR* 37 (1989), 213–218.

Dogramadžieva, Ekaterina: S''juznite sredstva v''v Frajzingskite pametnici. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 63–68.

Dolgan, Milan: Uporaben nauk o zgradbi stavka. – *Sodobna pedagogika* 40 (1989), 391–405. Delno tudi v: *Uporabno jezikoslovje*. Lj. 1989, 266–272.

Dular, Janez: Neznosna težavnost suverenosti. – *Suverenost slovenskega naroda*. Lj. 1989, 242–247.

Erjavec, Tomaž, Peter Tancig: Dvo-nivojska pravila za alternacije slovenskih samostalniških sklanjatev. – *Uporabno jezikoslovje*. Lj. 1989, 84–87.

Ferluga-Petronio, Fedora: Ob primerjanju latin-skih, italijanskih in slovenskih besedil v Černjejskem rokopisu. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 245–250.

Fišer, Martin: Naj bo Lent, naj bo Pristan. – Dialogi 25 (1989), št. 1/2, 86–92.
O imenu.

Förster, Waldtraut: Lexemverknüpfungen in slovenischen Volksliedern, deren Komponenten von einer Wurzel abgeleitet sind. – Zeitschrift für Slawistik (Berlin) 34 (1989), 730–735.

Gabrovec, Stane: Jakob Šolar in naš čas. – Prelomni časi. Lj. 1989, 109–124.

Gjurin, Velemir: Četvero vrednosti prevoda. – Srce in oko 1 (1989), 239–241.

– Podgesla v slovarčkih Bohoričevih Zimskih uric. – SR 37 (1989), 365–383.

Gradišnik, Janez: Pač pa. – JiS 34 (1988/89), 156–157.

– Prihodnost slovenščine. – Dom in svet 1888–1988. Zbornik ob stoletnici. Celje 1988 [i. e.] 1989, 169–177.

Grdina, Igor: Skupnost Slovencev in njih učena kultura v zgodnejših razdobjih srednjega veka. – Zgodovinski časopis 43 (1989), 183–192.

Tudi o Brižinskih spomenikih. – Isto v: Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 275–286.

Greenberg, Marc L.: Ágost Pável's Prekmurje Slovene grammar. – SR 37 (1989), 353–364.

– Jer vocalization in Slovene, Serbo-Croatian and Slovak. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 215–228.

Guček, Svetozar: Smuško izrazje. – V: Guček, S.: Slovenija, zibelka smučanja v srednji Evropi. Lj. 1989, 53–55.

Guzej, Jožica: Vpliv migracij na jezik in govor posameznika. – JiS 35 (1989/90), 52–57.

Gvozdanović, Jadranka: O akcentu i vokalskom kvalitetu u Brižinskim spomenicima. – SR 37 (1989), 39–49.

Hadži, Saš: Še enkrat o pisanju kitajskih besed. – NRazgl 38 (1989), 31.
Polemika z J. Toporiščem.

Hafner, Stanislav: Ogroženi projekt avstrijske slovenistike. Delo pri raziskovanju koroških slovenskih narečij se je ustavilo. – NRazgl 38 (1989), 281.

Jakopin, Franc: Delo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. – Rasprave zavoda za jezik (Zgb) 15 (1989), 53–56.

– Jan Baudouin de Courtenay w językoznawstwie słoweńskim. – Jan Niecisław Baudouin de Courtenay a lingwistyka światowa. Wrocław 1989, 429–434.

– Pokrajinski tipi slovenskih priimkov (skica). – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 25 (1989), 61–65.

Jesenšek, Marko: Sistem aktivnih deležnikov sedanjega in preteklega časa v vzhodnoslovenskem knjižnem jeziku konec 18. in v začetku 19. stoletja. The system of the present and past tense active participles in the standard literary Eastern Slovene language at the end of the 18th and in the beginning of the 19th century. – Znanstvena revija (Maribor) 1 (1989), št. 2, 215–233.

Jug-Kranjec, Hermina: Slovenščina za tujce. Učbenik za začetne in prve nadaljevalne tečaje slovenskega jezika. 6., dopolnjeni natis. Lj., Seminar slovenskega jezika, lit. in kulture pri Odd. za slovanske jezike in književnosti FF 1989. 326 str. + 2 kaseti.

Kaučič-Baša, Majda: Sheda ali spričevalo? – Bilten Slavističnega društva Trst–Gorica–Videm št. 3, junij 1989, 10–12.

Klain Hana, Sanda Tomljanović: Slovenski jezik. – Sol. Lingvistički časopis (Zgb) 4 (1989), sv. 1, 131–134.

Pod skupnim nasl.: Standardni jezici u SFRJ.

Klinar, Stanislav: Samostalniškost angleščine v primeri s slovenščino. – Uporabno jezikoslovje. Lj. 1989, 565–572.

Korošec, Tomo: Besedilnost »vprašanja« v intervjujskem dvogovoru. – SR 37 (1989), 319–341.

Kortlandt, Frederik: The accentuation of neuter nouns in Slovene and West Bulgarian. – SR 37 (1989), 31–37.

Kotnik, Bertrand: Ta hiša je ... Zgodovina hiš južne Koroške. – Dom (Celovec) 40 (1989), št. 1–10.

Križaj-Ortar, Martina: Učimo se slovenščino. Učbenik. Lj., DZS 1989. 118 str. – Slovnične preglednice. 28 str. – Tematski slovarček. 40 str. + 2 kaseti.

Križman, Mirko: Jezik kot socialni in nacionalni pojav. Primerjalno z jezikovnimi odnosi v Radgonskem kotu. Maribor, Pedagoška fakulteta 1989. 251 str.

Kunst-Gnamuš, Olga: Težave s stavčnočlenskim razločevanjem zaradi oblikovnega sovpadanja po-

menskih in sklonskih razlik. – JiS 35 (1989/90), 15–24.

Lenček, Rado L.: Notes on the evolution patterns of the Common Slavic *g g^* and –g g^* –x in Slovene dialects. – SR 37 (1989), 219–231.

Lesarska terminološka komisija pri ZDIT GL SRS: Gradivo za tehniški slovar lesarstva. Področje: sušenje lesa. – Les 1989, 63, 127, 187, 247, 307, 361–372.

Logar, Tine: Slovanski lingvistični atlas. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 25 (1989), 9–22.

Lončarić, Mijo: O slovensko-kajkavskim odnosima. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 199–213.

Lunt, Horace G.: Common Slovene and Common Slavic. – SR 37 (1989), 7–14.

Matičev, Milko: Lánita. Un relitto lessicale paleoslavo. – Metodi & ricerche (Trieste) n. s. 8 (1989), n. 1 (gennaio-giugno), 94–106.

– Lanita – lanita – lanita. – JiS 34 (1988/89), 81–88.

– Lün(j). – Traditiones 18 (1989), 119–124.

– Še k »laniti« (JiS 34/4-5, 85–87). – JiS 35 (1989/90), 35.

Merkù, Pavle: Odprto pismo Janezu Kebru. – Primorska srečanja 13 (1989), 299–301.

Ob Leksikonu imen.

– Svetniki v slovenskem imenoslovju. – Mladika 33 (1989), št. 1–10, priloga.

Str. 37–68, Emericus-Joseph.

– Tersko lánita, Lánita. – JiS 34 (1988/89), 88.

Merše, Majda: Izpridevniški glagoli v Dalmatinski Bibliji. – SR 37 (1989), 189–200.

Minnich, Robert G.: Govoriti slovensko – biti Slovenec. Jezikovni kodi in kolektivne samopodobe: nekaj primerjav med Kanalsko dolino in Ziljsko dolino. – Traditiones 18 (1989), 65–88.

Moder, Janko: Materinščina. – Rodna gruda 36 (1989), št. 1–12.

Moser, Johannes, Ernst Töschler: »Imajo nas že za Jugoslovane«. Pomisleki o identiteti v obmejnem naselju. – Traditiones 18 (1989), 89–106.

Nartnik, Vlado: K narečnim prislovom ponjer in tenčas. – Slava 4 (1989/90), št. 1, 27–29.

– Problemi določanja tonemskih naglasov v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. – Deseta konferencija mednarodne komisije za fonetiko i fonologiju slovenskih jezika. Zbornik referata. Sarajevo 1989, 77–81.

– Šolski razbor in členitev glagolskega stavka. – Slava 4 (1989/89), št. 1, 54–73.

Nečak-Lük, Albina: Motivacija za učenje in rabo maternega in drugega jezika v večjezičnem okolju. – Vzgoja in izobraževanje 20 (1989), št. 5, 27–31.

– Slovenski in madžarski jezik kot učna predmeta in učna jezika v dvojezični osnovni šoli. – Uporabno jezikoslovje. Lj., 1989, 403–408.

Neweklowsky, Gerhard: Raba podrednih veznikov v Trubarjevem pismu Rimljanom. – SR 37 (1989), 109–119.

Orožen, Martina: Brižinski spomeniki in njihovo razmerje do stare cerkvene slovanščine. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj., 1989, 87–101.

– Govorno in knjižno besedišče v Megiserjevem slovarju 1744. – SR 37 (1989), 121–133.

– Prekmurski knjižni jezik. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 25 (1989), 37–60.

– Slovenska duhovščina in slovensko jezikoslovje v 18. in 19. stoletju. – Vloga cerkve v slovenskem kulturnem razvoju 19. stoletja. Simpozij 1989. Lj. 1989, 107–126.

– Vprašanja prekmurskega knjižnega jezika (ob osrednjeslovenskem in kajkavskem hrvaškem). – Slavica Slovaca (Bratislava) 24 (1989), 247–254.

Paternost, Jože: Jeziki nagrobnih napisov v Sloveniji: sociolingvistične posebnosti. – SR 37 (1989), 283–293.

Petráčeková, Věra: K některým prvkům jazykových hranic mezi Slovinci a Moravany do konce 11. století. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 69–73.

Pinter, Irena: Besedotvorni opis pridevnika v delu Anotna Martina Slomška »Keršansko devišvo«. – Celjski zbornik 1989, 139–174.

Podbevšek, Katja: Priprava besedila za umetniško interpretacijo. – Maske 1989, št. 12, 77–81.

Pohl, Heinz Dieter: Slovenske (in slovanske) izposojenke v nemškem jeziku Koroške. – SR 37 (1989), 253–262.

Prešeren, Jože: S slovenščino po svetu. – Slovenski koledar '89, 17–26.

O poučevanju slovenščine slov. izseljencev in zdomcev.

Priestly, Tom: Baudouin de Courtenay as phonetician: his description of the zasopli vokali in the dialect of Rezia. – SR 37 (1989), 233–240.

– Pravopis za selsko narečje. – Celovski zvon 7 (1989), št. 23, 63–73.

– Sound-structures in the Second Freising Fragment. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 75–85.

Ramovš, Anton: Pisava geoloških pojmov z veliko ali malo začetnico. – Rudarsko-metalurški zbornik 36 (1989), 331–335.

Roškar, Jana: Kitajska uglajenost in slovenska samovšečnost. Še enkrat (in zadnjič) o pisavi kitajskih imen v slovenščini. NRazgl 38 (1989), 91.

– Pinyin ali »pinjinščina«? – NRazgl 38 (1989), 31.

Oboje polemika z J. Toporiščem.

Rotar, Janez: Pisma profesorja Frana Ramovša dr. Želmíri Gašparíkovi. – Razprave SAZU. Razred za filol. in liter. vede. 12. Lj. 1989, 129–172.

– Pripovedi orumenelih listov. Iz 33-letnega dopisovanja med Franom Ramovšem in Aleksandrom Beličem. – NRazgl 38 (1989), 371–372.

Simpozij Slovenski jezik v znanosti 2. Zbornik prispevkov. Zbr. in ur. Ada Vidovič-Muha in Nace Šumi. Lj., Znanstveni inštitut Filozofske fakultete 1989. 267 str. (Razprave Filozofske fakultete.)

Vsebuje: I. Anton Trstenjak, Misli besedujejo, besede mislijo; Boris Paternu: Jezik znanosti in jezik poezije; Olga Kunst-Gnamuš, Razlika med znanstvenim in ideološkim govorom s stališča pragmatičnega jezikoslovja; Breda Pogorelec, Slovenska pravna besedila: vprašanja jezika in sloga pri oblikovanju besedil; Dušan Nečak, Politična konotacija strokovnega izrazja, pri proučevanju narodnomanjšinskih vprašanj; Nace Šumi, Očetej in sinovi slovenske umetnostne znanosti; Vekoslav Grmič, Bariere teološke (religiozne) govornice; Jože Rajhman, Med profanim in sakralnim (K problemu teološke govornice v slovenskem kulturnem prostoru); Ada Vidovič-Muha, Mesto jezikoslovja v humanistiki (Ob poskusu predmetnostne tipologizacije humanističnih ved); Ivan Ribnikar, Jezik v ekonomiji; Helga Glušič, Značilnosti pesniškega jezika sodobne slovenske književnosti v Ameriki; Franc Pediček, Tri temeljne podmeje za teorijo terminologije v znanosti; Vid Pečjak, Terminološke težave psihološke znanosti; Janek Musek, Terminološka prekrivanja; Albina Nečak Lük, O temeljnem izrazju pri proučevanju jezikov v stiku; Janez Orešnik, Računalniško prepoznavanje slovenske skladnje; Janez Dular, K vprašanjem skladišne zapletenosti znanstvenih besedil. – II. Franc Jerman, Nekateri načelni problemi slovenske filozofske terminologije; Tone Pretnar, O »ilustrativnem« prevodu strokovnega besedila; Martina Orožen, Preobrazba jezikovne zgradbe od Japljevega do Lampetovega prevoda Biblije v 19. stoletju; Marta Pirnat-Greenberg, Jezik slovenskih prevodov in priredb Gorskih bukev; – III. Jože Toporiščič, Stanovitnost izrazja (Ob učbenikih Slovenski jezik I in II); Martina Križaj-Ortar, Jezikoslovna razčlenitev srednješolskega učbenika psihologije; Franc Jakopin,

Jezik in stil Enciklopedije Slovenije; Stane Suhadolnik, Vprašanje jezika v Enciklopediji Slovenije; Ivan Turk, Nekaj rešitev v prvi izdaji Pojmovnika poslovne informatike; Boža Krakar-Vogel, Pisanje poslovnih pism kot didaktični problem; Dušan Gabrovšek, Poročilo četrte poletne šole Mednarodnega informacijskega centra za terminologijo (Dunaj) o uporabi terminoloških principov in metod pri praktičnem terminološkem delu.

Ślowski, Franciszek: Związki słownikowe czakawsko-słoweńskie. – V: Ślowski, F.: Slavica. Wybrane studia z językoznawstwa słowiańskiego. Wrocław [itd.] 1989, 96–113.

Ponatis iz: Sprawozdania z prac naukowych Wydziału Nauk Społecznych PAN V, 3–5, Warszawa 1962 [1963], 46–52.

Snoj, Marko: Sledi praslovanskega predloga *sz* 'podoben, enak, približen' v slovenščini. – SR 37 (1989), 151–158.

Šabec, Nada: Borrowing vs. code switching in the Slovene-American English language contact. Izposojenke in kodno preklapljanje v slovensko-angleškem jezikovnem kontaktu. – Znanstvena revija (Maribor) 1 (1989), št. 2, 187–202.

Šivic-Dular, Alenka: Besedotvorne vrste slovenskih zemljepisnih imen na gradivu do leta 1500. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 229–244.

– Slovenska matica in akcija za zbiranje zemljepisnih imen. – Seminar slov. jezika, literature in kulture 25 (1989), 83–102.

Štular, P.: Nova klasifikacija načinov varjenja in sorodnih postopkov z definicijami. – Varilna tehnika 38 (1989), 55–56.

Topolińska, Zuzanna: O pewnej osobliwej słoweńskiejej konstrukcji prowerbalnej. – SR 37 (1989), 97–102.

Toporiščič, Jože: Jan Baudouin de Courtenay als Dialektologe slovenischer Mundarten. – Jan Nicislaw Baudouin de Courtenay a lingwistyka światawa. Wrocław 1989, 435–440.

– Jezik in kultura na primeru slovenskega jezika. – Uporabno jezikoslovje. Lj. 1989, 361–370.

– K zgodovini slovenskega knjižnega jezika v SJ II. – JiS 34 (1988/89), 122–128.

– Pinjinkajmo se še malo. K člankoma Jane Rošker in Saša Hadžija, NR 1/89. – NRazgl 38 (1989), 62.

– Prva slovenska izdaja Brižinskih spomenikov. (Ob korespondenci Kopitar – Dobrovski – Köppen). – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 11–34.

– Sinologinja se ne da. K prispevku Jane Rošker Kitajska uglajenost in slovenska samovšečnost, NR št. 3, str. 91. – NRazgl 38 (1989), 155.

– Slovenska knjižna tonemskost govora Jakoba Riglerja. – SR 37 (1989), 61–96.

– Suverenost (samosvojost) slovenskega jezika. – Suverenost slovenskega naroda. Lj. 1989, 248–256.

– 40 let povojnega jezikoslovja slovenskega jezika. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 25 (1989), 67–82.

– Težja mesta iz slovenskega besedotvorja. (Na primeru slovenskega izrazja zanj) – JiS 34 (1988/89), 117–122.

Umek, Ema: Pismo Krištofa Ungnada barona žovneškega iz leta 1561. – Arhivi 12 (1989), št. 1/2, 40.

Slovensko pismo Krištofu Bathanyju.

Vidovič-Muha, Ada: Zgradba neglagolskih tvorjenk v Vorenčevem slovarju. – SR 37 (1989), 171–188.

– Zgradba tvorjenk v Brižinskih spomenikih. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 51–62.

Vogel, Jerica: Besedni in stavčni red v Pregljevi noveli Thabiti kumi. – Dialogi 25 (1989), št. 7/9, 87–96.

Zbornik razprav iz slovenskega jezikoslovja. Tinetu Logarju ob sedemdesetletnici. Zbr. in ur. Franc Jakopin. Lj., SAZU 1989, 405 str.

Vsebuje: Franc Jakopin, Tine Logar – slovenski dialektolog in jezikovni zgodovinar; Anna Basara, Jan Basara, Nazwy gorczyzy polnej (Sinapis arvensis) in gwarach polskich; Franca Benedik, Fonološki opis govora vasi Bukov Vrh; Dalibor Brozović, O nekimi osobitim značajkama likvidnih sonanata; Ferdinand Buffa, O nářečovej slovotvornej synonymii; Drago Čupić, Sudbina glasa h u govorima Crne Gore (u odnosu na Boškovičvo ispitivanje ovoga glasa); Anton Habovštiak, Zo slovenskej lexiky (s osobitným zreteľom na slovinčinu a juhoslovenské jazyky); Milena Hajnšek-Holz, Narečne prvine v Slovarju slovenskega knjižnega jezika; Sonja Horvat, Preglas nenaglašenege izglasnega a za mehкими согласными; Milka Ivić, O slovenačkom en (neki) i problemima referencije; Pavle Ivić, Trag promene l na kraju sloga u a u govoru bačkih Bunjevaca; Blaže Koneski, Srpskoto vozdejstvo vo aktiviranjeto na knižnata leksika na makedonskiot pismen jazik vo XIX vek; Ljubov' V. Kurkina, Leksičeskie arhaizmy slovenskogo jazyka; Herta Laussegger, Značilnosti slovenskega govora pri Mariji na Zilji; Majda Merše, Raba izsamostalnih glagolov in nadomestnih besednih zvez v Dalmatiniot Bibliji; Siegfried Michalk, Zur Frage der Häufigkeit deutscher Lehnwörter in den sorbischen Dialekten; Leszek Moszyński, Osobliwosci leksykalne (slovenizmy?) słowiańskiego przekładu »Modlitwy św. Emmera-

ma« zawartej w Euchologium Sinaiticum; Vlado Narčnik, Še nekaj o zvezdnih imenih med Slovenci; Gerhard Neweklowsky, Slovenisch und Deutsch in Kärnten: phonetische Gemeinsamkeiten; Martina Orožen, Narečni kontaktni sinonimi v Dalmatinovem prevodu Biblije; Giovan Battista Pellegrini, Carla Marcato, Voci friulane di origine slovena attestate dall'ASLEF; Dragoljub Petrović, O prirodi dijalekatske granice u Crnoj gori; Hanna Popowska-Taborska, Kaszubski i słoweński archaizm gub(a) 'fałda, zmarszczka'; Slobodan Remetić, Fonološki sistem govora šumadijskog sela Žabara; A. Sujoldžić, P. Šimunović, B. Finka, L. A. Bennett, P. Rudan: Jezične udaljenosti na poluotoku Pelješcu; Adam E. Suprun, Iz belorusko-slovenskih izoleks; Gunnar Svane, Slavjanski r''kopis i datskite knigohranilišča; Hinc Šewc-Schuster, Wosobowej końcowce 1. wosoby duala hs. -mój/moj, ds. -mej a jeju geneza; Zuzanna Topolińska, Semantyczna i syntaktyczna analiza czasownika trwa; Jože Toporišič, Obliko(slo)вна obremenitev slovenskih zvočnikov; Slavomír Utěšený, K středomoravské (hanácké) změně u -ô -o; Victor Vasenco, Famillii rumynskogo proishozhdenija v russkoj jazykovoj srede; Božidar Vidoeski, Prilozi za Makedonskiot dijalekten atlas (1, 2); Claude Vincenot, Pertinence et redondance; Dragomir Vujičić, Refleks r + kratko è i sekundarno è u jednom dijelu bosanskih govora; Zinka Zorko, Vzhodnokoroški govori v Dravski dolini, na severnem Pohorju in v Dravskem obmejnem hribovju.

Zdovc, Pavel: O besedotvornih variantah imen za prebivalce krajev na zamejskem Koroškem v zamejski koroški publicistiki. – SR 37 (1989), 159–169.

Zorko, Zinka: Framski govor. The speech of Fram. – Znanstvena revija (Maribor) 1 (1989), št. 2, 133–145.

– Govor vasi Žetinci (Sicheldorf) v avstrijskem Radgonskem kotu. – SR 37 (1989), 241–251.

– Narečna podoba mariborskega predmestja. – JiS 34 (1988/89), 180–187.

Skrajšano v: Časopis za zgodovino in narodopisje n. v. 25 (1989), 139–148.

– Prekmursko narečje v Porabju na Madžarskem. – Seminar slovenskega jezika, lit. in kulture 25 (1989), 23–35.

Zuanella, Božo: Slovenski priimki v občini Srednje. – Dom (Cividale) 24 (1989), št. 1–22.

Zuljan, Irena: Rezija in rezijanščina sta res enkratni. Sociolingvistični izsledki jezikoslovne skupine mladinskega raziskovalnega tabora Rezija 1989. – Primorska srečanja 13 (1989), 913–918.

Žagar, Igor: Zagatnost performativnosti ali kako obljubiti. Lj., DZS 1989. 187 str. (Zbirka Družboslovje.)

Tudi o slovenščini.

LITERARNA ZGODOVINA

- Bajt, Drago: Slovenska znanstvenofantastična dramatika. – Življenje in tehnika 40 (1989), št. 4, 73–75.
- Bernik, France: Autobiographischer Roman und Zeitgeschichte in der slowenischen Literatur. – Pannonia (Eisenstadt) 17 (1989), Nr. 3, 30–31.
- Heinrich Heine in slovenska literatura. – SR 37 (1989), 429–443.
- Vprašanje o slovenski književnosti v Avstriji in Italiji. – Sodobnost 37 (1989), 529–530.
- Blatnik, Andrej: Izvozni uslovi za slovenačko literaturo. – Književnost (Bgd) 44 (1989), br. 1/2, 232–241.
- Obj. pod skupnim nasl.: Slovenska literatura i provincija. Referat za 25. štatenberško srečanje.
- Bogataj, Matej: Osvobajanje od posnemanja. – Literatura 1 (1989), št. 6, 126–134.
- Osemdeseta leta v slovenski literaturi.
- Bogataj-Gradišnik, Katarina: Odmevi sentimentalnega potopisa v slovenski meščanski prozi. – Slava 3 (1988/89), št. 2, 121–126.
- Ženski roman v evropskem sentimentalizmu in v slovenski literaturi 19. stoletja. – Primerjalna književnost 12 (1989), št. 1, 23–41.
- Bohanec, Franček: Odtisi vojne v otroški oziroma mladinski slovenski literaturi. – Otrok in knjiga 27/28 (1989), 5–17.
- Brlenič-Vujič, Branka: Idejna i tematska recepcija Plesa smrti u slovenskoj književnosti. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 145–153.
- Cenda Klinc, Marija: Primorska Lepa Vida. – Primorska srečanja 13 (1989), 252–253.
- Crnković, Marko: Pismo provincijalcima. – Književnost (Bgd) 44 (1989), br. 1/2, 252–256.
- Obj. pod skupnim nasl. Slovenska literatura i provincija. Referat za 25. štatenberško srečanje.
- Čolnik, Aleksander: Petintrideset let prijateljstva. Pogovor s pesniki Pesmi štirih: Kajetanom Kovičem, Janezom Menartem, Tonetom Pavčkom in Cirilom Zlobcem. – Srce in oko 1 (1989), 90–99.
- Darasz, Zdzisław: Sto lat literatury słoweńskiej (1885–1985). – Pamiętnik ślowski (Wrocław) 36/37 (1986/87), 261–281.
- Izšlo 1989.
- Sto lat słoweńskiej krytyki literackiej (1885–1985). – Prav tam, 289–298.
- Tropem ewolucji małych form słoweńskiego dramatu ekspresjonistycznego. – Slava 3 (1988/89), št. 2, 144–156.
- Detrez, Raymond: Slovenië: geschiedenis en literatuur tot 1944. – Kreatief (Wevelgem, Belgija) 23 (1989), nr. 2/3, 4–21.
- Giesemann, Gerhard: Mensch- und Gottbezogenheit in ihrer biblischen Verankerung. Theologisch-literarische Relevanz von Strukturen im Freisinger Denkmal I. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 103–114.
- Glušič, Helga: Het Sloveense proza vandaag. – Kreatief (Wevelgem, Belgija) 23 (1989), nr. 2/3, 22–29.
- Grdina, Igor: Podoba Žida v slovenski literaturi. – Kronika 37 (1989), 267–277.
- Gregorič, Jože: Prispevek duhovnikov k slovenski kulturi. – Vloga cerkve v slovenskem kulturnem razvoju 19. stoletja. Simpozij 1989. Lj. 1989, 127–143.
- Grmič, Vekoslav: Teološka antropologija v Brižinskih spomenikih. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 115–120.
- Grosman, Meta: Bralec in književnost. Lj., DZS 1989. 109 str.
- Hladnik, Miran: Srednji vek v slovenski zgodovinski povesti. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 189–195.
- Inkret, Andrej: Jermanov problem in »tragika« na Slovenskem. – NRazgl 38 (1989), 292–293.
- Jakopič, Bogo: Prizadete osebe v slovenskem slovstvu. Lj., Društvo defektologov Slovenije 1989. 50 str.
- Jevnikar, Martin: Današnja slovenska literatura v Italiji. – Dom in svet 1888–1988. Zbornik ob stoletnici. Celje 1988 [i.e.] 1989, 188–196.
- Zamejska in zdomska literatura. – Mladika (Trst) 33 (1989), št. 1, 17–21, št. 4, 68–69, št. 5/6, 92–94, št. 7, 116–117, št. 9, 170–171, št. 10, 191.
- Jež, Niko, Tone Pretnar: Słoweńskie przekłady z twórczości Marii Dąbrowskiej: motywacja wyboru i uwarunkowanie recepcji tłumaczeń. – Slava 4 (1989/90), št. 1, 46–53.
- Jurak, Mirko: Motivika v poeziji slovenskih izseljencev. – Slovenski koledar '89, 125–127.
- Juvan, Marko: Medbesedilni odnosi, oblike in vrste. – Literatura 1 (1989), št. 6, 147–162.
- Postmodernizam i »mlada slovenska proza«. – Quorum (Zgb) 5 (1989), br. 3, 220–227.

Kermauner, Taras: Slovenska literatura in religiozno izkustvo. – Celovski zvon 7 (1989), št. 25, 9–17.

– Vpliv francoske in oktobrskere revolucije na slovensko zavest, posebej skozi dramatiko. – NRazgl 38 (1989), 294–295.

Kos, Janko: Slovenska literatura po modernizmu. – Sodobnost 37 (1989), 225–233, 408–417, 484–492, 642–652, 825–834, 933–945.

Kralj, Jaka: Kako brati modernistično liriko. – Srce in oko 1 (1989), 65–67.

Križman, Mirko: Pesmi o slovenskih kmečkih uporih med znanostjo, umetnostjo in ideologijo. – Časopis za zgodovino in narodopisje n.v. 25 (1989), 65–82.

Kumer, Zmaga: Ihanska balada o Marjetci. – Traditiones 18 (1989), 113–118.

– Podoba slovenske ljudske pesmi. – Slovenski koledar 1989, 62–65.

Kuzmič, Franc: Pregled starejše prekmurske protestantske književnosti. – Znamenje 19 (1989), 379–384.

Mahnich, Joža: Razvoj estetske misli in leposlovja v Domu in svetu 1888–1918. – Dom in svet 1888–1988. Zbornik ob stoletnici. Celje 1988 [i.e.] 1989, 42–54.

Milutinović, Zoran: Ataskilska knjižnica. – Literatura 1 (1989), št. 6, 135–146.
Mlada slovenska proza.

Mitrovič, Marija: Slovenačka usmena književnost. (Neke njene specifičnosti i odnos prema pisanoj književnosti.) – Književnost i jezik (Bgd) 36 (1989), br. 1, 1–8.

Moravec, Dušan: Kidričevo evidentiranje in vrednotenje gledaliških »stoletij beležk«. – Razprave SAZU. Razred za filol. in liter. vede 12 (1989), 89–104.

Nartnik, Vlado: Od ribe Faronike do Tomaževe Indije. – Dialogi 25 (1989), št. 7/9, 72–77.
O slovenskih ljudskih pesmih.

– Predjezikovne in jezikovne prvine vednosti v duhovni prazgodovini. – Slava 3 (1988/89), št. 2, 111–120.
O slovenskih ljudskih pesmih.

Novak, Luka: Štatenberg, šta ti je to, bre? – Književnost (Bgd) 44 (1989), br. 1/2, 247–252.
Obj. pod skupnim nasl. Slovenačka literatura i provincija. Referat za 25. statenberško srečanje.

Pahor, Boris: Morje kot simbol. – Primorska srečanja 13 (1989), 247–251.

Morska motivika v slovenski primorski književnosti.

Paternu, Boris: Cerkev in poezija. – Vloga cerkve v slovenskem kulturnem razvoju 19. stoletja. Simpozij 1989. Lj. 1989, 145–152.

Francoska revolucija in slovenska literatura. – Sodobnost 37 (1989), 730–752.

– Modeli slovenske literarne kritike. (Od začetkov do 20. stoletja.) – Razprave SAZU. Razred za filol. in liter. vede 12 (1989), 5–24.

– Obdobja in slogi v slovenski književnosti. Študije. Lj., MK 1989. 237 str. (Zbirka Kultura.)

Petaros, Robert: Slovenske leposlovne revije. – Izvestje srednjih šol s slovenskim jezikom na Tržaškem za šolsko leto 1987/88. Trst 1989, 7–20.

Pibernik, France: Dom in svet v središču slovsstvenega dogajanja 1919–1941. – Dom in svet 1888–1988. Zbornik ob stoletnici. Celje 1988 [i.e.] 1989, 55–64.

– Slovenska literarna oaza: Dunaj 1941–1944. – Nova revija 8 (1989), št. 87/88, 922–929.

Pirjevec, Marija: Trubar, Kosovel, Kocbek e altri saggi sulla letteratura slovena. Trieste, Editoriale stampa triestina 1989. 143 str.

Pogačnik, Jože: Differenzen und Interferenzen. Studien zu literarhistorischen Komparativistik bei den Südslaven. München, Sagner 1989. 254 str. (Slavistische Beiträge. 240.)
Pretežno slovenistično.

– Pojem naroda v slovenskem razsvetljenstvu. – NRazgl 38 (1989), 494–495.

– Srednji vek na Slovenskem kot slovstveni problem. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 123–131.

– Twentieth century Slovene literature. Lj., L'association des écrivains slovènes 1989. 188 str. (Le livre slovène. 1989, no 1.)

– Utemeljitev v razliki. Maribor, Obzorja 1989. 233 str.

Pomorska, Joanna: Sto lat literatury słoweńskiej. Słoweńska nauka o literaturze (1885–1985). – Pamiętnik słowiański (Wrocław) 36/37 (1986/87), 283–287.
Izšlo 1989.

Pretnar, Tone: Inovativnost in tradicionalnost verznege oblikovanja v Mickiewiczzevih in Prešernovih programskih besedilih in orientalnih oblikah. – JiS 34 (1988/89), 161–169.

– O verzni in kitični obliki Menartovega slovenskega in Rabadanovega hrvaškega prevoda Villonovega pesniškega dela. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 181–188.

- Profile der neueren slowenischen Literatur in Kärnten. Monographische Essays. Hrsg. von Johann Strutz. Klagenfurt/Celovec, Hermagoras Verlag/Mohorjeva založba 1989. 198 str.
- Vsebuje: Johann Strutz, Eine »kleine Literatur«. Zur Soziologie und Ästhetik der neueren slowenischen Literatur in Kärnten; Maria Spieler, Milka Hartman; Lev Detela, Janko Messner oder Der heilige Zorn eines engagierten Kärntner Slowenen; Tone Pretnar, Über die individuelle Form des überindividuellen Sinns in den Texten von Valentin Polanšek; Fabjan Hafner, Die dichterische Welt des Andrej Kokot; Johann Strutz, Von der Subversion des Ästhetischen. Literatur und Engagement bei Florjan Lipuš; Hans Kitzmüller, Gustav Januš; Michael Vrbinc, Spielerische Kritik – kritische Spielerei. Die Lyrik von Franc Merkač; Denis Poniž, Jani Oswald; Neva Šlibar, »Allein / das ist nicht / nur ein / grauensvolles Wort«. Zur Lyrik und Prosa von Janko Ferk; Lev Detela, Unterwegs in die geträumte Freiheit. Kristijan Močilnik und sein erstes Buch; Denis Poniž, Jožica Čertov; Michael Vrbinc, Maja Haderlap. »Der Boden unter den Füßen ist die Sprache«; Bibliografien: Johann Strutz, A. Allgemeine Literatur zur Geschichte und Kultur der Slowenen in Kärnten, B. Textsammlungen und Anthologien, C. Bio-Bibliographien; Die Autor/inn/en.
- Rode, Matej: Slovenski pregovori in srednji vek. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 155–158.
- Schnurrer, Christian Friedrich: Slavischer Bücherdruck in Württemberg im 16. Jahrhundert. Ein literarischer Bericht. Unveränderter Nachdruck. München, Trofenik 1989. VIII, 128, 8 str. (Geschichte, Kultur und Geisteswelt der Slowenen. 20.)
- Str. 1–8: Peter Bartl, Christian Friedrich Schnurrer und die slowenischen Reformationsdrucke.
- Stanonik, Janez: The Grail legend in Slovene popular tradition. – The living Middle Ages. Studies in mediaeval English literature and its tradition. A festschrift for Karl Heinz Göller. Stuttgart 1989, 263–276.
- Stanonik, Marija: Blišč in beda slovstvene folklo-re. Vprašanje predmeta. – NRazgl 38 (1989), 652–653.
- Raziskovanje srednjeveške slovstvene folklo-re pri Slovencih. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 159–169.
- Zbirka povedk z loškega ozemlja izpred sto let. – Loški razgledi 36 (1989), 171–175.
- O zbirki Franca Pokorna, obj. na str. 176–192.
- Stanovnik, Majda: Literarnost slovenskega biblijskega prevoda v 16. in 17. stoletju. I: Mt 14, 1–12. – Primerjalna književnost 12 (1989), št. 1, 1–22.
- Strehovec, Janez: Pesniška umetnina danes. – Nova revija 8 (1989), št. 81/82, 75–87.
- Sušnik, Tone: Prispevek k skupni slovenski literaturi Koroške. – Celovski zvon 7 (1989), št. 25, 38–39.
- Prežihov Voranc, Franc in Janko Kotnik, Franc Sušnik.
- Šeligo, Rudi: Delovanje slovenskih pisateljev in pisateljska literatura (izhodiščne misli za predavanje). – Seminar slov. jezika, lit in kulture 25 (1989), 171–174.
- Štoka, Tea: Topografija slovenske poezije 80-tih let. NRazgl 38 (1989), 260–262.
- Šturm-Schnabl, Katja: Slovenski narodni prepod in njegovi neposredni odnosi s francoskim razsvetljenstvom in janzenizmom. – Zgodovinski časopis 43 (1989), 359–363.
- Šundalič, Zlata: Mit o Ljupci Vidi. – Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Lj. 1989, 133–144.
- Isto v: Revija (Osijek) 29 (1989), 527–537.
- T. Q.: Naše stare pesmi. – Dom (Cividale) 24 (1989), št. 4, št. 8–10, št. 12, št. 14, št. 16–19, št. 21.
- Terseglav, Marko: Ljudske erotične pesmi. – Dialogi 25 (1989), št. 3/4, 69/70.
- Toporišič, Tomaž: Dramatika na poti nomadov. – Nova revija 8 (1989), št. 87/88, 930–943.
- Virk, Jani: Ko je danas v provinciji? – Književnost (Bgd) 44 (1989), br. 1/2, 241–247.
- Obj. pod skupnim nasl. Slovenska literatura i provincija. Referat za 25. štatensberško srečanje.
- Vrečko, Janez: De Sloveense poëzie vandaag. – Kreatief (Wevelgem, Belgija) 23 (1989), nr. 2/3, 47–54.
- Zablatnik, Pavle: Sodobna slovenska književnost na Koroškem. – Dom in svet 1888–1988. Zbornik ob stoletnici. Celje 1988 [i.e.] 1989, 197–204.
- Zadravec, France: Der heutige slowenische Ich-Roman. – Pannonia (Eisenstadt) 17 (1989), Nr. 3, 31–33.
- Odtisi Dostojevskega v slovenski poetiški, filozofski in estetiški zavesti v prvi polovici XX. stoletja. – SR 37 (1989), 403–427.
- Teoretski koncepti človeka v literaturi (1950–1955). – Razprave SAZU. Razred za filol. in liter. vede 12 (1989), 29–38.
- Edvard Kocbek, Miško Kranjec in Josip Vidmar.
- Žikić, Slobodan: Slovenački pisci o sebi i drugima. Paraćin, »Vuk Karadžić« 1989. 124 str. (Biblioteka Danas i ovde. 1.)
- Intervjuji s slovenskimi pisatelji.

ADAMIČ LOUIS

Kuzmič, Mihael: Louis Adamič in ameriški belehemijski rojaki. – Slovenski koledar '89, 133–136.

Novak, Bogdan C.: Why Adamic shifted his support from Mihailović to Tito. – Slovene studies (Columbus, Oh.) 11 (1989), 185–192.

Pretrič, Jerneja: Louisa Adamiča prevajanje v angleščino. – Radovljiški prevajalski zbornik. V Lj. 1989, 51–55.

ALJAŽ JAKOB

Kmecl, Matjaž: Nastanek slovenske planinske himne. Pomembna tri pisma J. Aljaža V. Levcu. – Planinski vestnik 89 (1989), 478–479.

BALANTIČ FRANCE

Pibernik, France: Temni zaliv Franceta Balantiča. Portretna skica. V Lj., CZ 1989. 249 str.

BARBARIČ ŠTEFAN

Ivanišin, Nikola: Zapis o Štefanu Barbariču. – Glasnik Slovenske matice 13 (1989), št. 1, 62–71.

Mahnich, Joža: Spominu Štefana Barbariča. – Prav tam, 60–61.

– Umril je Štefan Barbarič. – Mohorjev koledar 1989, 108–109.

Novak, Vilko: V spomin dr. Štefana Barbariča. – Stopinje 1989, 180–183.

BARTOL VLADIMIR

Kermauner, Taras: Vladimir Bartol. – Primorska srečanja 13 (1989), 146–156, 254–261, 352–362. Drugo in tretje nadaljevanje ima nasl.: Vladimir Bartol – predhodnik današnje slovenske moderne literature.

Nemec, Krešimir: Vladimir Bartol i socijalni realizam – sukob dviju poetika. – Zadarska revija 38 (1989), 205–214.

BERGLES CIRIL

Gaborovič, Nada: Poezija, ki zveni srcu. Refleksije ob prebiranju Berglesove poezije v Borcu. – Borec 41 (1989), 868–869.

BLATNIK ANDREJ

Bogataj, Matej: Hoja po sodobni slovenski prozi. – Literatura 1 (1989), št. 1, 100–106. Igor Bratož, Andrej Blatnik.

BOBNAR PAVEL

Kadivec, Martin: Pavel Bobnar – besedni in likovni ustvarjalec. Borec 41 (1989), 801–805.

BRATUŽ LOJZKA

Bratuž, Lojzka: Lojzka Bratuž, literarna zgodovinarica na univerzi v Vidmu in kulturna delavka. Pogovor je pripravila – Metka Lovrič. – Primorska srečanja 13 (1989), 338–343.

CANKAR IVAN

Bernik, France: Cankar pri Mohorjevi družbi. – V: Cankar, I.: Ivan Cankar in Mohorjeva. Ur., študijo in opombe napis. France Bernik. Celovec 1989, 5–18.

– Črtica – temeljna oblika Cankarjeve proze. – V: Cankar, I.: Podobe iz življenja in sanj. Knjigo je ur. in napis. spremno besedo France Bernik. Lj., MK 1989, 507–521.

Čepelevskaja, T. I.: Povesti i romany Ivana Cankara 1900–1907 godov. – Na rubeže vekov. (Problemy razvitija slavjanskih in balkanskih literatur konca XIX – načala XX v.). Moskva 1989, 174–183.

Juvan, Marko: Med identifikacijo in negacijo: pripovedkovni intertekst v Cankarjevi povesti Potepuh Marko in Kralj Matjaž. – SR 37 (1989), 471–487.

Kurent, Tine: Kdo je bil Cankarjev Signor Antonio. – Slava 4 (1989/90), št. 1, 44–45.

Mitrović, Marija: Pasivnost i borba. – V: Cankar, I.: Na klancu. Kralj Betajnov. Knjigo prir. i predgovor napis. Marija Mitrović. Bgd 1989, 7–19.

Nartnik, Vlado: Ivan Cankar med Solovjovom in Orwellom. – Dialogi 25 (1989), št. 3/4, 81–84.

Nemec, Krešimir: Kralj Betajnov – između nasilja i čovječnosti. – V: Cankar, I.: Kralj Betajnov. Prir. Krešimir Nemec. Zgb 1989, 5–15.

Šturm-Schnabl, Katja: Ivan Cankar's »Gospa Judit«, eine Frau rebelliert. – Slava 3 (1988/89), št. 2, 127–143.

Šundalić, Zlata: Pjesničke figure u tekstu Ivana Cankara Romanca o sreći. – Slava 4 (1989/90), št. 1, 30–43.

Žorž, Bogdan: Hlapec Jernej in njegova pravica. – Primorska srečanja 13 (1989), 418–420.

CESAR FRANC

Slana, Miroslav – Miro: Žrtvovanje in žrtve Franca Cerarja. – Borec 41 (1989), 1171–1184. Ob knjigi Partizan nekoliko drugače.

ČOP MATIJA

Čopovi galicijski dopisniki. Ur. Rozka Štefanova s sodel. Nika Ježa. Uvodno študijo napis. Roz-

ka Štefanova. Poljska in angleško pismo prev. Tone Pretnar. Nemška pisma prev. Rozka Štefanova in Niko Jež. Opombe in imensko kazalo sest. Niko Jež. Lj., SAZU 1989. 443 str. (Korespondence pomembnih Slovencev. 9.)

DEBELJAK TINE

Dolenc, Janez: In memoriam – dr. Tine Debeljak. – Loški razgledi 36 (1989), 132–133.

DELAK FERDO

Golubović, Vida: Prepiska oko časopisa »Tank«. Černigoj–Delak–Micić. – Zbornik Marice srpske za književnost i jezik (Novi Sad) 37 (1989), 347–370.

DETELA LEV

H. C.: Lev Detela fünfzig. – Pannonia (Eisenstadt) 17 (1989), Nr. 3, 45–46.

DEV JANEZ DAMASCEN

Šuler-Galos, Jasmina: Janez Damascen Dev – zwiastun nowej poezji słoweńskiej. – Pamiętnik słowiański (Wrocław) 36/37 (1986/87), 171–177. Izšlo 1989.

ELLER FRAN

Bernik, France: Fran Eller in sodobna avstrijska in nemška književnost. – Razprave SAZU. Razred za filol. in liter. vede 12 (1989), 39–48.

FERK JANKO

Šlibar, Neva: Einiges über Janko Ferk. – Pannonia (Eisenstadt) 17 (1989), Nr. 3, 46–47.

FILIPČIČ EMIL

Kardum, Simon: Patologija sodobne slovenske drame. (Primer Filipčič.) – Maske 1989, št. 12, 29–39, št. 13, 15–19.

FINŽGAR FRAN SALEŠKI

Mahnič, Joža: Sorsko obdobje v Finžgarjevem ustvarjanju. – JiS 35 (1989/90), 58–62.

FRBEŽAR IVO

Frbežar, Ivo: Poezija je užitek. Pogovor z Ivom Frbežarjem . . . Spraševala: Darja Pavlič. – Mentor 10 (1989), št. 1/2, 47–50.

FRITZ ERVIN

Fritz, Ervin: Imam se za pesnika eksistencialnih stisk. Pogovor s pesnikom Ervinom Fritzem.

[Spraševal] Branko Hofman. – Srce in oko 1 (1989), 180–187.

Pogačnik, Jože: Pesništvo Ervina Fritza. – V: Fritz, E.: Radoživost. Zbrane pesmi. Lj. 1989. 415–440.

Isto v: Sodobnost 37 (1989), 959–978.

GOLJEVŠČEK ALENKA

Goljevšček, Alenka: Pogovor z Alenko Goljevšček. – Oznanjenje 9 (1989), 3–8.

GRADNIK ALOJZ

Košir, Niko: Dr. Alojz Gradnik. – V: Košir, N.: Srečanja s sodobniki. V Lj. 1989, 73–90.

GREGORČIČ SIMON

Dolenc, Janez: Simon Gregorčič. Lj., Partizanska knjiga 1989. 235 str. (Znameniti Slovenci.)

Stanonik, Marija: Simon Gregorčič in slovensko NOB pesništvo 1941–1945. – Goriški letnik 15/16 (1988/89), 199–214.

HOFMAN BRANKO

Brazzoduro, Gino: Noč do jutra Branka Hofmana: struktura in pomen romana, ki je bil napisan za naše odrešenje. – Sodobnost 37 (1989), 1193–1202.

Kajzer, Janez: Življenje besed se ne podreja zlahka pisateljevi volji. (1989), 504–507.

Kmecl, Matjaž: O Hofmanu in esejistični liriki. – V: Hofman, B.: Ne kliči, tu ni škrtatov. Maribor 1989, 90–99.

HRIBOVŠEK IVAN

Pibernik, France: Pesnik Ivan Hribovšek. – Nova revija 8 (1989), št. 83/84, 332–341.

INGOLIČ ANTON

Verlek, Lidija: Ingoličevo mladinsko delo od začetkov do leta 1945. – Otrok in knjiga 27/28 (1989), 100–125.

JAKLIČ-PODGORIČAN FRANC

Novak, Anka: Pisatelj Franc Jaklič Podgoričan in Dobrepolje. – Etnologija in domoznanstvo. Lj. 1989, 61–80.

JANČAR DRAGO

Kardum, Simon: Jančarjev neuspeli preboj mističnega kroga. – Maske 1989, št. 12, 60–62.

JANEZ SVETOKRIŠKI

Reher, Srečko: Pridiga Janeza Svetokriškega na osmo nedeljo po sv. Trojici. – Znamenje 19 (1989), 503–507.

JARC MIRAN

Gedrih, Igor: Miran Jarc in roman Novo mesto. – V: Jarc, M.: Novo mesto. Maribor 1989, 185–232.

JAVORŠEK JOŽE

Javoršek, Jože: Intervju Sodobnosti: Jože Javoršek. [Sprasheval] Ciril Zlobec. – Sodobnost 37 (1989), 449–461.

JENKO SIMON

Kovič, Kajetan: Kozerija o Jenku. – NRazgl 38 (1989), 588–589.

JOVANOVIĆ DUŠAN

Inkret, Andrej: Med igro in usodo. (O gledališču Dušana Jovanovića.) – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 25 (1989), 155–169.

JURČIČ JOSIP

Cvirn, Janez: Knjigotrški problemi ob prvi izdaji Jurčičevih zbranih spisov. – Celjski zbornik 1989, 131–137.

KALAN FILIP

Inkret, Andrej: Filip Kumbatović-Kalan. – Scena (Novi Sad) 25 (1989), br. 5, 190–193.

KAVČIČ VLADIMIR

Kavčič, Vladimir: Človek kot žrtev zgodovinskega dogajanja. – Borec 41 (1989), 619–620. O trilogiji Žrtve.

Kmecl, Matjaž: Vladimir Kavčič. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 25 (1989), 135–146.

KERMAUNER TARAS

Kermauner, Taras: Pogovor s Tarasom Kermaunerjem. – Oznanjenje 8 (1989), 4–26.

KOCBEK EDVARD

Gradišnik, Janez: Kocbekova nedodelana podoba. Odlomki iz daljšega spisa. – Mohorjev koledar 1989, 129–132.

Kocbek, Jože: Moj brat Edvard Kocbek. (Otroška, ptujška in mariborska dijaška leta.) – Mohorjev koledar 1989, 122–128.

Paternu, Boris: Pesnik Edvard Kocbek. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 25 (1989), 105–117.

Isto v: NRazgl 38 (1989), 524–525.

Pirjevec, Marija: La vicenda umana ed intellettuale di Edvard Kocbek (1904–1981). – Studi Goriziani 69 (1989), gennaio-giugno, 115–132.

Rozman, Boris: Popisovanje zapuščine pesnika in pisatelja Edvarda Kocbeka. – Arhivi 12 (1989), 58–59.

Ślawińska, Joanna: Poetycka kosmogonia Edvarda Kocbeka. – Pamiętnik ślawiański (Wrocław) 36/37 (1986/87), 179–195.

Izšlo 1989.

KOPITAR JERNEJ

Hafner, Stanislaus: Über B. Kopitars Übersetzungen serbokroatischer Volkspoesie. – »Primi sobran'e pestrých glav«. Slavistische und slavenkundliche Beiträge für Peter Brang zum 65. Geburtstag. Bern 1989, 79–90.

KORYTKO EMIL

Novak, Vilko: Ob stopetdesetletnici smrti Emila Korytko. – Mohorjev koledar 1989, 80–82.

KOSMAČ CIRIL

Glušič, Helga: Ciril Kosmač. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 25 (1989), 129–133.

Košir, Niko: Ciril Kosmač. – V: Košir, N.: Srečanja s sodobniki. V Lj. 1989, 115–148.

KOSOVEL SREČKO

Grafenauer, Niko: Negativni total Srečka Kosovela. – Izraz (Sarajevo) 33 (1989), 181–190.

Kermauner, Taras: Srečko Kosovel. – Oznanjenje 8 (1989), 65–75.

Troha, Veljko: O Kosovelu in italijanskem futurizmu. – Primerjalna književnost 12 (1989), št. 2, 1–14.

KOZAK JUŠ

Munda, Jože: Juš Kozak in »Slovenske poti«. – Razprave SAZU. Razred za filol. in liter. vede 12 (1989), 49–69.

KRAIGHER LOJZ

Kraigher, Lojz: Zbrano delo. Deseta knjiga. Pisma. Kazala. Ur. in opombe napis. Dušan Moravec. Lj., DZS 1989. 381 str. (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. 158.)

KRANJEC MIŠKO

Zadravec, Franc: Kranjčevo mesto v slovenski literaturi. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 25 (1989), 119–128.

KRSTIČ RADE

Krstič, Rade: 'Qui trop embrasse, mal étreint'. Spraševal Marko Elsner Grošelj. – Mentor 10 (1989), št. 5/6, 237–238.

LAVRIN JANKO

Čurkina, Iskra V.: Janko Lavrin v Rossii. – Na rubeže vekov. (Problemy razvitija slavjanskih i balkanskih literatur konca XIX – načala XX v.) Moskva 1989, 87–96.

LINHART ANTON TOMAŽ

Glavan, Mihael: Anton Tomaž Linhart, naš sodobnik. – Srce in oko 1 (1989), 641–647.

Lah, Andrijan: Ob 200-letnici Linhartove »Županove Micke«. – Mohorjev koledar 1989, 78–80.

LOKAR DANILO

Slamič, Ivana: Danilo Lokar. Slovo v Ajdovščini. – NRazgl 38 (1989), 467–468.

MAHNIČ JOŽA

Bernik, Francé: Dr. Joža Mahnič sedemdesetletnik. – Glasnik Slovenske matice 13 (1989), št. 1, 72–74.

MAISTER FUDOLF

Hartman, Bruno: Rudolf Maister. V Lj., Partizanska knjiga 1989. 215 str. (Znameniti Slovenci.)

MAJCEN STANKO

Bernik, Francé: Poezija Stanka Majcna. – SR 37 (1989), 453–462.

Glazer, Alenka: Majcnova zbirka otroških pesmi Dajdica. – Otrok in knjiga 27/28 (1989), 93–99.

Hladnik, Miran: Majcnov avtobiografski fragment med spomini in podoživljanjem. (Poskus transformacijske literarne analize.) – SR 37 (1989), 463–469.

Kermauner, Taras: Verska dramatika Stanka Majcna. Analiza rokopisa drame »Brez sveček«. – NRazgl 38 (1989), 198–199.

Kocijan, Gregor: Majcnova kratka pripovedna proza (1905–1917). – JiS 34 (1988/89), 129–135

Pogačnik, Jože: Stanko Majcen in književna tradicija. – Sodobnost 37 (1989), 80–89.

Schmidt, Goran: Ljubezven v času kolere. – Dialogi 25 (1989), št. 1/2, 73–79.

Zadravec, Franc: Majcnova poetika besede in njena sled v njegovih pesmih. – SR 37 (1989), 445–451.

MENCINGER JANEZ

Mahnič, Joža: Jubilejni zapis z zamudo. – Glasnik Slovenske matice 13 (1989), št. 1, 76–77.

MERHAR BORIS

Bernik, France: Boris Merhar (1907–1989). – NRazgl 38 (1989), 421.

MIHELIČ MIRA

Košir, Niko: Mira Mihelič. – V: Košir, N.: Srečanja s sodobniki. V Lj. 1989, 149–168.

MIJOT MARIJA

Pahor, Boris: Misli ob pesniški zbirki Marije Mijotove. – Jadranski koledar 1989, 161–165. Souze jn smeh.

MIKLAVC ALBERT

Kermauner, Taras: Poezija Alberta Miklavca. – Oznanjenje 9 (1989), 35–42.

MÖDERNDORFER VINKO

Žmavc, Janez: Razmišljanje o Mariji v »Helpu« Vinka Möderndorferja. – Obrazi 19 (1989/90), št. 1/2, 87–89.

MRAK IVAN

Kermauner, Taras: Mrakovo mesto v slovenski kulturi. Poskus sintetične študije o Ivanu Mraku – s posebnim ozirrom na témo osebe, vere, ustanove, Boga. – 2000 1989, št. 46/47, 86–147.

MUCK KRISTIJAN

Antič, Ivo: Raztelesenje teksta sna. – Dialogi 25 (1989), št. 5/6, 75–80.

MURN ALEKSANDROV JOSIP

Mitrović, Marija: Josip Murn Aleksandrov. – Književnost i jezik (Bgd) 36 (1989), 109–113.

NOVAČAN ANTON

Grdina, Igor: Kratka zgodovina Slovenske zemljoradniške in Slovenske republikanske stranke

Antona Novačana. – Zgodovinski časopis 43 (1989), 77–95.

– Novačanovo dadaistično besedilo iz leta 1921. – JiS 34 (1988/89), 152–155.

NOVAK BORIS A.

Kermauner, Taras: Zlati nauk zgodovine. – Maska 1989, št. 12, 41–55.

Drama »Vojaki zgodovine«.

Šalamun-Biedrzycka, Katarina: Utelešanje resnice. – Literatura 1 (1989), št. 1, 115–119.

NOVAK MARJETA

Zaletel, Jelka, Katarina Katja Predovnik: Književno delo Marjete Novak. – Mentor 10 (1989), št. 5/6, 242–254.

PARTLJIČ TONE

Partljič, Tone: Intervju Sodobnosti: Tone Partljič. [Spraeval] Ciril Zlobec. – Sodobnost 37 (1989), 367–372.

PAVČEK TONE

Kmecl, Matjaž: Onkraj nekdanjega Pavčka, duh po zemlji in smrti. – V: Pavček, T.: Pijanost, kot up varljiva, kot milost živa. – Mb. 1989, 73–80.

Pavček, Tone: Pogovor s pesnikom Tonetom Pavčkom. [Spraeval] France Pibernik. – Celovski zvon 7 (1989), št. 24, 77–81.

Pogačnik, Jože: Esej o goličavi. (Ob pesniški zbirki T. Pavčka Goličava, 1988). – Sodobnost 37 (1989), 297–306.

PETAN ŽARKO

Petan, Žarko: Iskrivosti in nagajivosti. Naš gost: režiser in pisatelj Žarko Petan. Spraevalec: Ivan Cimerman. – Rodna gruda 36 (1989), št. 1, 13.

POTOKAR JURE

Osti, Josip: Spekter melodij in mimikrija molka. O poeziji Jureta Potokarja. – Literatura 1 (1989), št. 4, 154–158.

PRAČEK KRASNA ANA

Petrič, Jerneja: Po poti spominov z Anno Praček Krasno. – Slovenski koledar 1989, 137–140.

PREGELJ IVAN

Hribar, Marija: Ženski liki v Pregljevi prozi. – Slava 3 (1988/89), št. 2, 157–165.

PREŠEREN FRANCE

Babič, Seja: Zvuk Prešernovog stiha u mom jeziku. – Radovljiški prevajalski zbornik. V Lj. 1989, 49–50.

Demšar, Vinko: Dr. France Prešeren v arhivskem gradivu Zgodovinskega arhiva Ljubljana. – Arhivi 12 (1989), št. 1/2, 44–46.

Kocijan, Gregor: Berimo Prešerna! Ob 140-letnici pesnikove smrti. – Jadranski koledar 1989, 105–107.

Mahnič, Mirko: Prešernova vera. Lj., Knjižice 1989. 32 str. (Knjižice. 101.)

Mušič, Janez: Zgodbe o Prešernu. Lj., Borec 1989. 1-11 str. (Kurirčkova knjižnica. 99.)

Nartnik, Vlado: Smisel napisa v prvem sonetu po Sonetnem vencu. – Dialogi 25 (1989), št. 7/9, 69–71.

Rode, Matej: Zgodnji prevodi Prešernovih pesmi v srbohrvaščino. – Radovljiški prevajalski zbornik. V Lj. 1989, 23–26.

Siladji, Karolj: O madžarskih prevodih »Sone-tnega venca«. – Prav tam, 41–47.

Sodobniki o dr. Francetu Prešernu. Izbr., ur. in spremno besedo napis. Janez Mušič. Lj., Borec 1989. 335 str. (Iz roda v rod.)

Str. 311–313: Janez Mušič, Sodobniki o dr. Francetu Prešernu.

Željeznov, Dušan: Prešernov Sonetni venec v srbščini. – Radovljiški prevajalski zbornik. V Lj. 1989, 27–39.

PREŽIHOV VORANC

Kuhar, Lovro – Prežihov Voranc: Zbrano delo. Enajsta knjiga. Pisma I. Ur. Drago Druškovič in Jože Koruza. Lj., DZS 1989. 421 str. (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. 161.)

PRIBAC BERT

Tomšič, Marjan: Bert Pribac – nemirni popotni in strastni iskalec. – Primorska srečanja 13 (1989), 471–472.

REBULA ALOJZ

Rebula, Alojz: Večer z Alojzom Rebulo. Trst, Mladika 1989. 58 str.

Vsebina: str. 7–23: Diomira Fabjan Bajc, Alojz Rebula; str. 25–52: [Pogovor z avtorjem].

ROZMAN SMILJAN

Rozman, Smiljan: Skica za literarni portret. Pogovor s pisateljem Smiljanom Rozmanom.

[Spraeval Branko Hofman]. – Srce in oko 1 (1989), 562–567.

SELIŠKAR TONE

Marković, Mirko: Specifičnosti humorja v Slavnem vojskovanju Branka Čopića in Mulah Toneta Seliškara kot izraz družbene plati literarnega dela. – *Otrok in knjiga* 27/28 (1989), 62–66.

SLODNJAK ANTON

Šimenc, Stanko: Več kot učitelj. Ob 90-letnici rojstva profesorja Antona Slodnjaka. – *NRazgl* 38 (1989), 359.

SLOMŠEK ANTON MARTIN

Grmič, Vekoslav: Slomškovo prebujanje slovenske narodne zavesti in ustanovitev bogoslovnega učilišča v Mariboru. – *Znamenje* 19 (1989), 417–422.

Kramberger, Franc: »Na prvem mestu v slovenski zgodovini po Cirilu in Metoduku«. Ob 130-letnici mariborske škofije, ob začetku Slomškovega triletnja, govori o Antonu Martinu Slomšku mariborski škof – . – *NRazgl* 38 (1989), 660, 651.

SMOLE DOMINIK

Hribar, Tine: Smoletova Antigona. – *Nova revija* 8 (1989), št. 92, 1590–1605.

STANIČ VALENTIN

Kermauner, Taras: Pesmi Valentina Staniča. – *Oznanjenje* 9 (1989), 43–53.

STRNIŠA GREGOR

Snoj, Jože: Oznanjenje pesnika. – *Nova revija* 8 (1989), št. 81/82, 88–94.

O poeziji Gregorja Strniše in Boža Voduška.

Strniša, Gregor: Balade o svetovjih. Izbrane pesmi. Izbr. in spremno besedo napis. Peter Kolšek. Lj., MK 1989. 172 str. (Knjižnica Kondor. 250.) Str. 153–169: Peter Kolšek, Balade o svetovjih – komentar; str. 170–172: Bibliografija Gregorja Strniše.

ŠALAMUN TOMAŽ

Biggins, Michael: Tomaž Šalamun i slovenska poezija. – *Quorum* (Zagreb) 5 (1989), br. 5, 45–47.

Brejc, Tomaž: Tomaž Šalamun in Julian Schnabel. – V: *Šalamun, T.: Poker*. 2. izd. Lj. 1989, 5–15.

Sbh. prevod v: *Quorum* 5 (1989), br. 5, 39–44.

Debeljak, Aleš: Temelji literarne hagiografije. »Opća mjesta« u poetici Tomaža Šalamuna. – *Quorum* (Zgb) 5 (1989), br. 5, 18–21.

Hass, Robert: Tomaž Šalamun. – *Prav tam*, 31–38.

Kermauner, Taras: Pjesma u maskama. (Pokušaj razumijevanja nove Šalamunove poezije.) – *Prav tam*, 22–30.

Šalamun, Tomaž: Amerika ubija metafiziku. Razgovor vodio Zvonko Maković. – *Prav tam*, 3–12.

ŠAV VLADIMIR

Šav, Vladimir: Vladimir Šav, vsestranski ustvarjalec. Pogovor je pripravil Jožek Štucin. – *Primorska srečanja* 13 (1989), 47–50.

TEMLIN FRANC

Kuzmič, Mihael: Temlinov predgovor v prekmurski Lutrov Mali katekizem leta 1715. – *Znamenje* 19 (1989), 492–500.

TOMŠIČ MARJAN

Čebtron, Jasna: Marjan Tomšič, prepričevalec o magiji življenja. – *Primorska srečanja* 13 (1989), 845–846.

TORKAR IGOR

Janež, Stanko: Igor Torkar – dedič klasičnega izročila in avantgardist. Od Blaznega Kronosa do Balade o smehu. – *Borec* 41 (1989), 846–858.

TRUBAR PRIMOŽ

Dvořák, Marko: Primož Trubar, Slovenec in kristjan. Predavanje. – *Oznanjenje* 9 (1989), 87–96.

Se nadaljuje.

Jembrih, Alojz: Uz rub knjige Trubar in južni Slovani. – *Slava* 3 (1988/89), št. 2, 198–218.

– Još uz rub knjige Trubar in južni Slovani. – *Slava* 4 (1989/90), št. 1, 108–109.

Janez Rotar: Trubar in južni Slovani. Lj. 1988.

UDOVIČ JOŽE

Poniž, Denis: Zadnja igra. – *Nova revija* 8 (1989), št. 98/90, 1117–1122.

O knjigah: Jože Udovič, Pesmi; Vitomil Zupan, Apokalipsa vsakdanjosti.

VESEL JOVAN-KOESKI

Šepetavec, Anton: Kdo je mar? ali Jovan Vesel-Koseski, med drugim tudi nekdanji dijak celjske gimnazije. – *Celjski zbornik* 1989, 107–129.

VINCETIČ MILAN

Žohar, Jože: O poeziji Milana Vincetiča. – *Dialogi* 25 (1989), št. 10/11, 104–107.

VODNIK ANTON

Buttolo, Franca: Motivi Vodnikovih Vigilij in evropska literarna tradicija. – *Razprave SAZU. Razred za filol. in liter. vede* 12 (1989), 105–118.

– Vodnikov in Rilkejev simbolizem. II. Notranja zgradba Vodnikove lirike iz zbirke Skozi vrtove in Srebrni rog ter Rilkejevih Neue Gedichte in Duineser Elegien. – *Primerjalna književnost* 12 (1989), št. 1, 42–60.

VODUŠEK BOŽO

Pibernik, France: Na pragu Voduškovega Odčaranega sveta. – *Nova revija* 8 (1989), št. 81/82, 73–74.

Senegačnik, Brane: Ustvarjalnost resignacije. – *Prav tam*, 71–72.

Snoj, Vid: Odčarani svet in poezija v osemdesetih letih. – *Prav tam*, 66–68.

Toporišič, Tomaž: Odčarana osemdeseta leta in Božo Vodušek. – *Prav tam*, 69–70.

Glej tudi pri Strniša Gregor!

VOGEL HERMAN

Forstnerič, France: Herman Vogel. 1941–1989. – *NRazgl* 38 (1989), 295.

VOLARIČ IVAN FEO

Volarič, Ivan Feo: Tak dan, ta otožni dih. (Pogovor z Ivanom Volaričem Feom.) Pogovarjala sta se: Jože Štucin in – – *Dialogi* 25 (1989), št. 7/9, 74–75.

VOLKMER LEOPOLD

Potrata, Majda: Značilnosti verzifikacije Leopolda Volkmerja in njen odmev v slovenski literarni zgodovini. – *Znanstvena revija (Maribor)* 1 (1989), št. 2, 203–214.

ZAJC DANE

Berger, Aleš: Pet pesniških iger Daneta Zajca. – *V: Zajc, D.: Igre*. Lj. 1989, 321–333.

ZORMAN IVO

Zorman, Ivo: Sen, ki ga želim uresničiti. Pogovor s pisateljem Ivom Zormanom. [Spravešal] Branko Hofman. – *Srce in oko* 1 (1989), 100–108.

Petrič, Jerneja: Kako ti je Slovenija, mati moja! Ob 100-letnici rojstva Ivana Zormana. – *Rodna gruda* 36 (1989), št. 3, 28–29.

ZUPAN VITOMIL

Dolgan, Marjan: Hudičev učenec ali Vitomil Zupan. – *Seminar slov. jezika, lit. in kulture* 25 (1989), 147–154.

Joković, Mirobljub: Na dugom talasu reči. – *Gradina (Niš)*, 24 (1989), br. 2. 73–85.

Glej tudi pri Udovič Jože!

ŽUPANČIČ OTON

Košir, Niko: Oton Župančič. – *V: Košir, N.: Srečanja s sodobniki*. V Lj. 1989, 46–55.

Mahnič, Joža: Župančičeva pot na Norveško in v Anglijo. Prva objava intervjuja in pisma. – *NRazgl* 38 (1989), 442–443.

Novak-Popov, Irena in Marko Juvan: Župančičev poklon (hommage) Murnu. Manom Josipa Murna-Aleksandrova. – *JIS* 35 (1989/90), 4–14.

Župančič, Oton: Zbrano delo. Enajsta knjiga. Pisma II. ur. in opombe napis. Joža Mahnič. Lj., DZS 1989. 687 str. (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. 159.)

ANTOLOGIJE

Lepa si roža Marija. Zbirka slovenskih ljudskih pesmi o Mariji. Zbr. in ur. Zmaga Kumer. Celje, Mohorjeva družba 1989. 136 str. Str. 7–20: Predgovor.

Mlada slovenska poezija sedemdesetih in osemdesetih let. [Sest. in spremno študijo napis.] Denis Poniž. Celovec, Mohorjeva družba 1989. 135 str.

Noč je moja, dan je tvoj. (Istrske štorije.) [Zbral] Marjan Tomšič. Lj., Kmečki glas 1989. 255 str. (Zbirka Glasovi. 2.)

Poezija Slovenii. XX vek. Prevod so slovensko-go. Predislovie Tone Pavčeka. Sostavlenie i spravki ob avtorah Aleksandra Romanenko. Moskva, Hudožestvennaja literatura; Lj., CZ 1989. 286 str.

Str. 5–16: Tone Pavček, Slovenskaja poezija XX veka; str. 252–273: A. Romanenko, Ob avtorah etoj knigi.

Slovenske ljudske pesmi s Pohorja. I. Širše tinjsko območje. Izbr., ur., opombe in spremno besedo napis. Stane Gradišnik. Slovenska Bistrica, Samoupravna interesna kulturna skupnost 1989. 175 str.

Sozvočje. Izbor pesmi slovenskih in madžarskih pesnikov Pomurja. Murska Sobota, Pomurska založba 1989. 123 str.

METODIKA POUKA, UČBENIKI

Berilo 3. Opombe so napis. Kolšek [idr.]. Ur. Janko Kos. Maribor, Obzorja 1989. 255 str. (Srednje izobraževanje.)

Kolar, Marija: Besedilo in jezikovne zmožnosti učencev. The literary work and the linguistic competence of the pupils. – Znanstvena revija (Maribor) 1 (1989), št. 2, 235–249.

Kos, Janko: Književnost. Učbenik literarne zgodovine in teorije. Maribor, Obzorja 1989. 531 str. (Srednje izobraževanje.)

Krakar-Vogel, Boža: Pisno preverjanje knjižnega znanja, sposobnosti in kulture. (Ob tekmovanju za Cankarjevo priznanje.) – Vzgoja in izobraževanje 20 (1989), št. 4, 34–37.

– Smotri, vsebine in metode pouka slovenske književnosti. – JiS 34 (1988/89), 89–97.

Nadaljevanje iz prejšnjega letnika.

– Študijsko gradivo za nekatera književnodidaktična vprašanja (vsebine in izbor literature). – Slava 4 (1989/90), št. 1, 74–78.

Nečak-Lük, Albina: Vzgoja in izobraževanje na narodnostno mešanih območjih Slovenije –

funkcija, dosežki, perspektive. – Sodobna pedagogika 40 (1989), 288–299.

Podbevšek, Katja: Na novo odkriti govor. (Učna izkušnja z AGRFTV). – JiS 35 (1989/90), 27–31.

Sirk, Sonja: Nekaj izkušenj iz didaktike jezikovnega pouka v vrtcih. – Ta hiša je naša. Ob otvoritvi Občinskega otroškega središča. Trst 1989, 137–142.

Slovenski jezik 5. Delovni zvezek za 5. razred osnovne šole. [Avtorji] Vika Slabe, Alenka Kozinc, Berta Golob, Olga Kunst-Gnamuš. Lj., MK 1989. 215 str.

Tuta Ban, Vera: Nekaj o jezikovnih problemih in didaktiki jezika v predšolski dobi. – Ta hiša je naša. Ob otvoritvi Občinskega otroškega središča. Trst 1989, 115–130.

V nove zarje. Slovensko berilo za osmi razred osnovne šole. [Sestavila] Gregor Kocijan, Stanko Šimenc. Lj., MK 1989. 292 str.

Žagar, France: Domišljijski spis v osnovni šoli. – JiS 34 (1988/89), 141–145.

– Opis v osnovni šoli. – JiS 35 (1989/90), 32–34.

Žilavec, Sonja, Olga Kunst-Gnamuš: Sporazumevalna obrtnjivost in pogajalnost. – Vzgoja in izobraževanje 20 (1989), št. 2, 10–20.

»Reversibility«, »negotiation«.

DODATKI ZA LETA 1986, 1987 IN 1988

JEZIKOSLOVJE

Kacziba, A.: Die Grammatik der wendischen (ungarländischen slovenischen) Sprache von August Pavel. – Dissertationes Slavicae. Sectio linguistica (Szeged) 18/19 (1987), 235–256.

Kryzia, Władysław: Przegląd słoweńskich przysłówków temporalnych. – Folia philologica Jugoslavo-Polonica. Tom 1. Katowice 1988, 41–60.

Merkü, Pavle: Svetniki v slovenskem imenoslovju. – Mladika 32 (1988), št. 1–10, priloga. Str. 1–36, A-Elisabeth.

Pavel, August: Grammatik der wendischen (ungarländischen slovenischen) Sprache (1942). (Auszüge). – Dissertationes Slavicae. Sectio linguistica (Szeged) 18/19 (1987), 257–264.

Pohl, Heinz Dieter: Die Ortsnamen des zweisprachigen Gebietes Kärntens – Eine Bestandsaufnahme. – Onomastica Slavogermanica (Berlin) 15 (1986), 103–134.

– Zu den slowenischen Ortsnamen Kärntens deutscher Herkunft. – Österreichische Namenforschung (Klagenfurt) 15/16 (1987/88), 91–102.

Srebot-Rejec, Tatjana: Kontrastivna analiza angleških in slovenskih samoglasnikov po njihovi kakovosti (prispevek k didaktiki pouka angleškega jezika). – Vestnik Društva za tuje jezike in književnosti SRS 22 (1988), 18–24. Glej popr. v 23 (1989), 164.

Stone, Gerald: Die Pronominalrede im Slovenischen. – Festschrift für Herbert Bräuer zum 65. Geburtstag am 14. April 1986. Köln-Wien 1986, 575–583.

LITERARNA ZGODOVINA

Kovač, Anton: The image of war in the Slovene soldierly folk songs: eight centuries in the Habsburg service. – Münchner Zeitschrift für Balkankunde 5 (1983–1984), 17–49. Izšlo 1987.

Kretzenbacher, Leopold: Jesus ohne »Freundschaft« (brez žlahte). Zu einem sozialbedingten Motiv im geistlichen Volkslied der Slowenen. – Prav tam, 51–64.

KRAKAR LOJZE

Paternu, Boris: Između ništavila i smisla. – V: Krakar, L.: Krik. Izabrane pesme. Bgd 1988, 69–71.

KRANJEC MIŠKO

Pričevanje o pisatelju Mišku Kranjcu. Lendava, Kulturna skupnost občine 1988. 34 str. (Lendavski zvezki. 10.)

Vsebuje mdr.: Vanek Šiftar, Ob Miškovi 80-letnici rojstva in 5-letnici smrti; Franc Kuzmič, Srečanje s Kranj-

cem ob bralni znački; Ibolya Doncsesz, Madžarske besede v romanu Miška Kranjca Strici so mi povedali.

ŠALAMUN TOMAŽ

Hass, Robert: Tomaž Šalamun. An introduction. – V: Šalamun, T.: The selected poems of Tomaž Šalamun. New York 1988, XV–XXVIII.

ANTOLOGIJA

Antologija savremene slovenačke poezije. [Priredio] Ciril Zlobec. Prokuplje, Drainac 1988. 494 str.

Str. 5–19: Ciril Zlobec, Zapis o slovenačkoj poeziji; str. 477–484: Bio-bibliografski podaci.

*Marko Kranjec
s sodelovanjem
Anke Sollner-Perdih
in Marije Cvetek,
Filozofska fakulteta v Ljubljani*

Obvestilo Slavističnega društva Slovenije

Slavistično društvo Slovenije je prejelo ponovno obvestilo, da bo XIII. kongres Zveze slavističnih društev Jugoslavije v drugi polovici oktobra 1991 v Prištini.

Dokončna tema kongresa je: INOVACIJE IN RAZVOJNI PROCESI V SLOVANSKIH JEZIKIH IN KNJIŽEVNOSTIH. INOVACIJE PRI POUKU SLOVANSKIH JEZIKOV IN KNJIŽEVNOSTI.

Predlog Slavističnega društva Slovenije, sporočen Zvezi slavističnih društev Jugoslavije 5. 11. 1990, da naj se kongres spričo neugodnih razmer prestavi v leto 1992, ni bil sprejet.

Tajnica SDS
mag. Irena Orel-Pogačnik

Predsednica SDS
prof. dr. Martina Orožen